

INKERI

Inkerin Liiton julkaisu

Päätoimittaja: Aleksanteri Kirjanen

Lehti oli perustettu v. 1884.
Uuoistettu v. 1998.

Газета была основана
в 1884 году.
Выпуск возобновлен
в 1998 году.

Пuh. +7 812 234 86 54
Телефон редакции:
8 (812) 234-86-54

N:ro 1 (079) elokuu 2013

Konttori: С.-Петербург, ул. Проф. Попова, д. 4а, корп. 22, оф. 303

2013

Inkerissä valtakunnan puitteissa

Joka kerran Suomessa käydesäni minulta kysytään: No, miten ovat asiat siellä Inkerissä, sinne ei varmasti ketään enää jäänyt? Kyselijät olettanevat ehkä olevansa viimeisiä inkerinsuomalaisia.

Suomessa joksikin on levinnyt käsitys, että inkerinsuomalaiset ovat pääosiltaan muuttaneet sinne. Syynä tälle käsitykselle on ehkä maininnat paluumuuttajista mediassa. Paluumuuttajista todellakin Suomessa kirjoitetaan aika paljon. Niistä taas, jotka yhä asuvat Inkerissä, on laajalle levinnyt käsitys, että tänne jäivät vain vanhat raukat heimosukulaiset. Näin asiaa kuvailevat mm. suomalaiset sanomalehdet (ks. *Inkeriläiskylät venäläistyivät nopeasti ja Viimeiset inkeriläismummit sinnittelevät*, Helsingin Sanomat, 3. kesäkuuta 2012).

Samanlainen käsitys on vaikuttamassa Pietarissakin, ja kuinka ollakaan – Inkerin Liitosamme! Viime vuosikokoukseen (2013) oli tullut 35 henkeä. Kokouksessa puhuttiin vain venäjää. Sinäpä jokainen läsnäolija sai itse päättää, mikä tilassa on suomalaisuus Inkerissä.

Mutta puolestani tiedän, että Inkerinmaalla asuu yhä paljon suomalaisia. Paitsi vanhukset, on keski-ikäisiä, on paljon kykeneviä, toimeliaita ihmisiä. He eivät välttämättä edes osallistu Inkerin Liiton toimintaan. Tunnen itsekin monia sellaisia. He ovat aitoja suomalaisia, monet heistä ovat hyvin koulutettuja ja aikaansaavia ihmisiä. He ahertavat kykyjensä ja voimiensa mukaan.

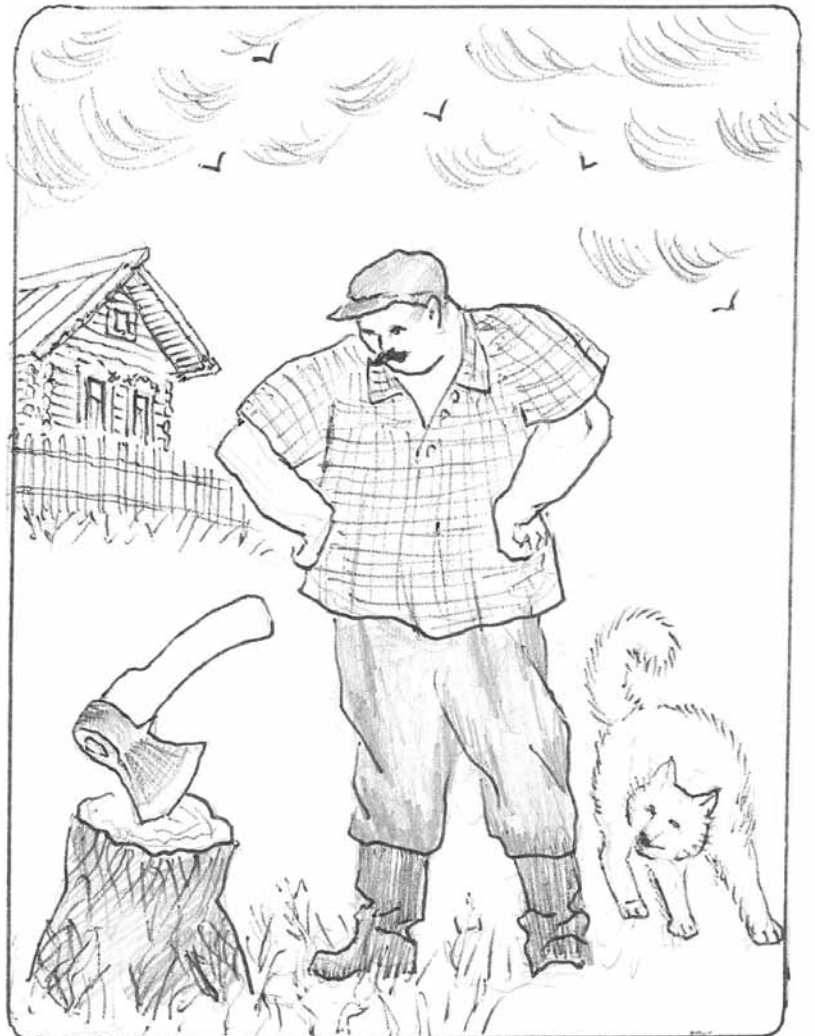
Näin syntyi ajatus kertoa Inkerissä asuvista inkerinsuomalaisista. Halusin kysyä heiltä, mitä he ajattelevat inkerinsuomalaisten ja toisaalta koko Venäjän nykytilasta ja sen lähitulevaisuudesta? Samalla halusin antaa puheenvuoron erityisesti nyt heille.

Kyseisessä tehtävässä olen käynyt haastattelemassa maaseudun suomalaisia. Kysymysten ohella esitin heille sanoa, mitä vaan heillä oli sanottavaa.

Valitsin haastateltavikseni henkilöitä 40–60 v. ikähaarukassa, joiden molemmat vanhemmat olivat inkerinsuomalaisia. Kaikki haastateltavat asuvat Inkerissä ja samalla Venäjän valtiossa, siitä varatoimet.

Lilja (56). Ammatiltaan hän on ollut insinööri-hydrologi. Töissä on ollut ohjelmoijana myös tehtaalla. Hän tahtoi työskennellä tulkkina, mutta häntä ei otettu töihin Intouristiin vielä v.1982. Vuodesta 1992 alkaen hän on toiminut suomalaisyrittäjien tulkkina. 1992-93 oli sihteerinä Inkerin Liitossa, sitten tulkkina Neste- ja Sautek -yhtiöissä. Asui Suomessa 3,5 vuotta (oli naimisissa Suomessa). Siellä jonkun aikaa on toiminut venäjän kielen opettajana. Palasi v. 2000 takaisin.

”Kansan päätavoiteena on se, että se säilyy. Täällä venäjän kansakin on häviämässä sukupuuttoon. Mekin olemme Venäjän kansan osa. Meidän kohdallamme tämä häviäminen tapahtuu vain vieläkin huomattavammin, kun meitä on perin vähän, venäläisiähän on paljoa enemmän. Nämä kumpikin ovat tällä menolla perikatoon johtavia kehityshaaroja. Ellei kansa lisäännä, jos ei ole jälkeläisiä, niin se häviää sukupuuttoon. Venäjän kansa on häviämässä; mekin venäjän kansan osana katoamme samalla. Vaihtuu vielä pari sukupolvea ja Venäjä muuttuu toisenlaiseksi: tummaveriseksi ja ehkä islamilaiseksikin. Luonnossa kaikki joutuvat mukautumaan olosuhteisiin, niin voikukat kuin ihmisetkin. Pätevimmat sopeutuvat, liiksi pitkiä lyödään pois.

Inkerinsuomalaiset venäläistyvät niin hajaantumisen kuin sulautumisenkin myötä, aivan kuin moni muukin kansa. Tätä voi selittää minun perheeni esimerkillä. Minun äijäni ja ämmäni osasivat venäjää maitokaupan puitteissa. Isäni ja äitini osasivat yhtä hyvin niin suomea, kuin venäjääkin. Minun suomenkieleni on osaksi opitua (en osanut kirjoittaa). Poikani ei osaa suomea; hän ei haluaakaan sitä osata, koska hän ei tarvitse suomenkielen taitoa. Näin suomalaiset venäläistyivät kokonaan neljän sukupolven aikana.

Minä tykkään kaikista ihmisistä, kunnioitan suomalaisia. Suomalaiset ovat helppoja asiakkaita, mukavia ihmisiä: kiltteja, vaati-

mattomia, hyvin kasvatettuja, kiitollisia – verrattuina esim. saksalaisiin ja kiinalaisiin. Suomalaiset yleensä ovat mainioita ihmisiä, hyväntahtoisia; ei kokenut koskaan mitään negatiivista suomalaisten kanssa.

Tulin takaisin Suomesta monista syistä. Olin siellä rajoitettu kaikessa: rahassa, liikkumisessa, töissä. Kävin jopa metsästämissä, olin ajomiehenä. Poikani opiskeli kaksi vuotta teknillisessä opistossa ja sanoi: En jää Suomeen missään nimessä! Syynä oli myös työttömyys. Suomessa minä voin vain korjata mustikkaa ja puolukkaa ja myydä sitä. Korjasin eräänä kautena, eli yhden kuukauden aikana, 500 kiloa puolukkaa, se on

100 ämpärillistä. 6-7 ämpärillistä hehtaarilta jos oli hyvä puolukka-vuosi. Se oli ainoa mahdollisuus ansaita elääkseni.

Täällä opastan suomalaisia matkustaja. Tulen toimeen, mitä minä haluan – juuri sen välttämättömän – sitä pystyn hankkimaan. Täällä tunnen itseni mukavasti. Täällä minulla on mahdollisuuksia ansaita elääkseni!”

Antti (48). Ammatiltaan sähkömekanikko, myös kirvesmies, taitaa nikkarin ja muurarin työt. On myös viimeistelytyön mestari, muovailijakin, laatoittaja, restauroija. On ollut töissä yksityisfirmoissa. Osallistui Tyrön kirkon korjaustöihin. 1900-luvulla osallistui Inkerin Liiton toimintaan: kuljetti humanitaariapua. Ei enää osallistu, koska ei ymmärrä, mitä Inkerrin Liitto tekee. Naimaton.

”Venäläiset ja uzbekit ovat minulle yhtä vieraita. Ei ole kysymys siitä, ovatko he hyviä vai huonoja, parempia vaiko huonompia meitä – he ovat vieraita. Venäläisetkin ilman muuta näen ventovieraina. Tässä tärkeänä on vanha perinne. Ne ketkä ovat täällä asuneet monessa sukupolvessa, ymmärtävät, että läheisempi, kuin Moskova, ovat Suomi, Viro ja Ruotsi. Suomensuomalaiset, virolaiset ja ruotsalaiset ovat meille hengenheimolaisia, venäläiset eivät ole.

Venäläiset omine tapoineen puuttuvat vieraaseen kasvimaahan. Tämä suomalaisille aiheuttaa epämukavuutta.

Suomen kielen tila Inkerissa näyttää aivan heikolta. Tämä on inkerinsuomalaisille kova ongelma. Lapset menettivät suomen kielen taidon jo lastentarhoissa ja koulussa. Ja sitten myös kaupun-

gissa. Ne ketkä asuivat kylissä, melkein kaikki olivat töissä kaupungissa. Kolhoosissa ei kukaan tahtonut olla töissä. Tuona aikana monet lähtivät kaupunkiin. Minun ämmäni sanoi: *Hitto vie, kaik mät-tijäät linnaa, mitä hyvää siel on, koht tulloo sellane aika, ko se kä-vyy sittumaa niitä takaisin.*

Nyt potku heilahti takaisin. Olen syntynyt kaupungissa, asunut siellä 30 vuotta – ja onneksi olen lähtenyt kaupungista. Täällä tunnen itseni mukavasti. Kaupungista minuun on juurtunut negatiivinen käsitys. Kaupunki on muuttumassa, eikä mitenkään parempaan päin. Se ei enää ole edes sama kaupunki, jossa minä aikoinaan opiskelin.

Isäni sanoi kerran: Muuta pois! Kysyin: Miksi? Hän vastasi: Joskus täytyy mennä pois, jäädäkseen eloon!

Venäjän valtio on vaaratekijä ja sitä ennen kaikkea omille kansalaisilleen. En sittenkään aio lähteä Suomeen, mutta en Venäjälle! Täällä olen omalla maalla.”

Aleksander (53). Ammatiltaan paloteknikko. Toiminut palomiehena vartiolaitoksessa, yhteensä 30 vuotta. Nykyään eläkkeellä. Kesä-aikana työskentelee Suomessa renkinä. Inkerin Liiton toimintaan ei koskaan osallistunut. Eronnut, on lapsia ja lapsenlapsia.

”Inkerinsuomalaisten tila täällä ei ole huonompi, eikä parempi kuin venäläisten tila. En näe siinä yhtään eroa.

Ongelmat ovat muualla, ne ovat yhteisiä, niin inkerinsuomalaisilla, kuin venäläisilläkin. Vasta äsken meillä perustettiin kaksi uutta katua maantietä pitkin. Siihen jo rakennetaan taloja. Kylämme ympärillä kaikki tilat on jo myöty. Miksi antaakaan maata tavalliselle ihmiselle, kun se saisi sitä myödy. Nyt metsäkylvöaseman rinnalla oli kaksi peltoa. Toinen niistä joutui jo rakentamisen alle – 150 tilaa. Toiselle on suunniteltu roskalaa – jätekeskusta – Pietarin eläinjätteitä varten. Paikka on kilometrin päässä kylästä. Kansanedustajat äänestivät sen rakentamisen puolesta, niin kuin mekin paikallisia. Väki kohisi kovasti. Toistaiseksi ei sinne mitään rakenneta. Kävi täällä Derendjaikin (toimiva kunnanpää – A.K.), sanoi että siitä tulee uusia työpaikkoja.

Minkälaisia työpaikkoja voi tulla roskalasta,töihin otetaanhan, kuten ennenkin, taliban. Sahallakin töissä ovat talibit, tavallinen venäläinen älä tuppaudu.

Minun mielestäni viimeisten viiden vuoden aikana täällä kuitenkin tilanteissa tapahtui jotain parannustakin. Tosi jokin parani, toinen asia huononi. Ei voi verrata Neuvostoliiton aikaan (silloin oli elämä parempi). Pääero oli se, ettei varastettu niin paljon. Neuvostoliiton aikana siitä jopa ammuttiin.

Tässä naapurissa on asunut Volodja. Nyt hän itse on Suomessa, taloa ei myyty. Hän oli myymässä taloaan kahdesta miljoonasta. Se on kallista. Pari viikkoa sitten talo paloi. Se oli selvästi tuhopoltto, jotta painaa hinta alas. Nyt hän myy tilaansa 1,3 miljoonasta.

Inkerinsuomalaisten tulevaisuudesta on vaikea mitään päätellä. Vissiin ajan kuluttua inkerinsuomalaiset häviävät. Kuin muinaiset mayjat. (Ne tosin eivät hävinneet. – No sitten mekään emme häviä).

On ilo matkustaa Suomeen, mutta sitä iloisempi on palata kotiin! Suomesta ja suomen oloista on paljonkin ajatuksia. Vasta äsken hirttäytyi eräs vanha tuttavani, suomensuomalainen. Hän ei ollut 50-vuotiaakaan. Jäi suuri talous: 40 lehmää jäivät lypsämättä, ne ammuivat kovasti, kunnes hänen setä tuli paikan päälle. Juuri ennen sitä edesmenneellä ei tuntunut olevan mitään tavattoman murheelista. Tosin vuosi ennen sitä hänen luotaan lähti vaimo lapsineen.

Mies ei ollut juomari. En nähnyt häntä koskaan humalassa.

Suomensuomalaiset eivät osaa seurustella, he eivät halua sitä. He tykkäävät jutella ”ei mistään”, välttävät läheistä kosketusta, huolehtivat vain omasta elintilastaan. Ja sitten yksin jäätyään saattavatkin hirttäytyä. Tuossa kylässä 20 vuoden aikana teki itsemurhan yli 10 ihmistä, lähes kaikki miehiä. Naiset taas päätyvät mielisairaalaan. Samasta syystä aika paljon on perheettömiä, niin miehiä kuin naisiaikin.

Toisaalta olen paljoa oppinut suomensuomalaisilta. Hyvä on elää, kun osaa iloita elämästä. Juuri siitä mitä on ja omistaa. Kaivan perunaa, rakennan kasvihuonetta. Väsyn, mutta tunnen siitä vain mielihyvää. Yönä kädet ja jalat

humisevat. Tämäkin on hyvin miellyttävää. Mutta eivät kaikki tätä tajua!”

Viktor (60). Ammatiltaan viilari-asentaja. On ollut töissä muualla, käynyt läpi Baikonurin. Nykyään asentaa lämpömittareita. On lapsia ja lapsenlapsia.

”Nykyään täällä ei ole niin huono. Olemme kaikki tyytyväisiä. On töitä ja teen töitä. Kun en enää jaksa, on eläkettäkin, kymppitonni (10 tuhatta ruplaa – A.K.).

Äsken oli kysely, kyseltiin Brezhnevin ajoista, oliko silloin hyvä, vai oliko silloin huonompi kuin nyt. Jopa 57% olivat sitä mieltä, että tuo aika on ollut parempi kuin nykyinen. Olen samaa mieltä. Meillä on nyt aika paljon ihmisiä heitetty pois elämästä.

Jokaisella on oma valinta. Yksi tyttärenti lähti Suomeen. Itse en käynyt kirjoittautumassa (paluumuuttojonoon – A.K.). Suomeessa käyn vain kyläilemässä. Minulla on yhteensä neljä tyttäretä. Yksi on Virossa ja kaksi täällä Pietarissa.

Suomessa on hyvät sosiaaliset takuut, täällä niitä ei ole. Nykyisin lapsille ei loista kovin valoisasti Venäjällä. Pääongelma on asunnon hankinta.

Inkerinsuomalaisilla ei täällä ole sen suurempia ongelmia (kansallisuuteensa liittyen – A.K.). Käyn kesäjuhilla, sepä riittääkin.”

Ylempänä esitetyt mielipiteet varmaan tulevat herättämään monia ajatuksia. Älkäämme tehkö liian kiireisiä johtopäätöksiä. Jäädään miettimään tilanteita.

Haastattelusarjan tulisi jatkumaan. Pyrimme järjestämään jatkoa seuraaviin numeroihin.

Toimittanut A. Krjukov

Muistelmia Papinkonnulta (jatko)

Julkaisemme tässä Elsa Petriläisen muistelmien loppuosan, jossa kerrotaan Papinkonnun II asteen suomalaisen koulun päästökkäisten kohta-loista. Lukijan on otettava huomioon, että 1980-luvulla, kun Elsa kirjoitti muistelmiaan, monet mainitut henkilöt olivat yhä elossa.

*Papinkonnun II asteen koulun johtaja Suune Tukiainen perheineen.
Kuva Dmitri Lähtisen kokoelmasta.*

Kurssien jälkeen kaikki uudet opettajat määrättiin kouluihin eri puolille Karjalaa: Mikko Petriläinen Porajärven koululle, Maikki Kotsalainen Prääsän piiriin Kolatselän koululle, Boris Tähti Kemin piiriin Kuren kylään, Maikki Petriläinen Uhtuan piiriin Röhön kylään, Hilma Lukka Säämäjärvelle, ja niin kaikki toisetkin eri kouluihin. Kaikki työskentelivät kymmeniä vuosia opettajina Karjalassa. Useat välillä täydensivät tietojään Leningradin kasvatusopillisessa korkeakoulussa.

Jos heistä nyt henkilökohtaisesti vähän tarkemmin.

Maria Kotsalaista tunnetaan Karjalassa hyvin. 60 vuotta sitten hän saapui tänne nuorisoliittojärjestön lähettämänä. Karjalan Valistusasiain Ministeriössä sai määräyksen alkeiskoulun opettajaksi Prääsän piiriin Kolatselän koululle, jonne hän jäikin kokiäkseen. Maria on syntynyt v.1907 Kotsalan kylässä Lomonosovin piirissä Leningradin alueella. Perhe oli suuri, lapsia kahdeksan, mikä oli tavallista maalaisperheessä siihen aikaan. Koska suuremmat lapset, veli ja sisar olivat jo avuksi vanhemmille, pääsi Maria kansakoulun jälkeen jatkamaan opintoja vasta-avattuun Papinkonnun II asteen kouluun. Hän oli huolias opinnoissa, harrasti voimistelua ja urheilua. Koulutovereiden kanssa aina leppoisa ja kekseliäs, mitkä luonto-onominaisuudet hän on säilyttänyt tähän asti.

Alkavan opettajan työ ei ollut helppoa, mutta Maria ponnisteli eteenpäin elämän vaikeuksista huolimatta. Raskasta oli sota-aika neljän lapsen kanssa evakossa. Viimein päästiin takaisin kotoiseen Kolatselkään (ja nyt uudella innolla) koulutyötä uudelleen aloittamaan. Nyt hän opasti jo nuoria opettajia, jotka ovat hänelle kiitollisia, eivätkä ole häntä unohtaneet. Koko elämä on ollut työriemua. Monta nuorta polvea on kasvanut hänen opastamanaan. Marian työtä on korkealle arvostettu palkitsemalla Työlujuudesta mitallilla ja pitkäaikaisesta tunnollisesta työstä valistusosalalla Znak Potshota kunniamerkillä. Tietoja ja taitoa ja hermoja kysyvän työnsä ohella Maria kasvatti lapsensakin samanlaiseksi ahkeriksi ja tunnollisiksi työntekijöiksi. Ja vielä hän on huolitsenut seitsemän vunun kasvatamisesta (ja auttelee voimiensa mukaan 8 pravnukan hoitamisessa). Ja aina hän on ollut mujana yhteiskunnallisessa toiminnassa. Nykyäänkin käy kertomassa nuorisoliittolaisille ja pioneereille, millaista oli nuo riviliittotoiminta meidän aikamme ja minkälaisia kehitysvaiheita ylitettiin.

Boris Tähti on myös koko ikänsä työskennellyt opettajana Karjalassa. Hän syntyi työläisperheessä Pietarissa. Seitsemänvuotisena hän joutui kasvatusisänsä hoiviin maaseudulle Ylikylään (Lomonosovin piiri). Silloin alkoikin hänen työuransa maata-

loustöissä ja paimenen apulaisena.

Käytyään Ylikylän kansakoulun ja kuultuaan uudesta keskikoulusta Papinkonnulla opinhaluisena nuorukaisena tuli hän sinne. Boris oli reipas ja aktiivinen kaikessa toiminnassa. Syksyllä v. 1925 hän saapui Karjalaan niinkuin toisetkin Papinkonnun II asteen koulun päättäneet nuorisoliittijärjestön lähettämänä. Opettajauransa hän aloitti Kurenkylän koulussa Kemin piirissä. V. 1928 hän lähti opiskelemaan Leningradin Herzenille nimettyyn pedagogiseen korkeakouluun, jonka päätettyä palasi Karjalaan tšekäläisen Pedagogisen instituutin opettajaksi. Sodan aikana B. Tähti oli rintamalla poliittisen työntekijänä. Sodan jälkeen jatkoi opetustyötä Karjalan Pedagogisessa instituutissa. Puolusti kandidaatin väitöskirjan ja dosentin arvossa vielä paljon vuosia johti metoodikan ja pedagogikan tiedekuntaa samassa instituutissa. Hänen luentonsa olivat syvästi tieteellisiä ja mielenkiintoisia. Häntä usein kutsuttiin luennoimaan opettajien kokouksiin ja kurseille eri piireihin. B. Tähti oli palkittu Työn Punalipun ja Punalipun kunniamerkeillä. Hän oli myös Karjalan ansiointunut opettaja. Hänen poikansa Boris

*Boris Tähti perheineen.
Kuva Tatjana Tähdin kokoelmasta*

Tähti työskentelee myös opettajana Petroskoin yliopistossa.

Mikko Petriläisen opettajaura oli pitkäaikaista, se kesti 40 vuotta. Hän kasvoi suuressa talonpoikaisperheessä Teppolan kylässä Lomonosovin piirissä Leningradin alueella. Mikko alkoi koulunkäyntinsä naapurikylän venäläisessä 6-vuotisessa koulussa. Sen jälkeen yhden vuoden opiskeli Kolppanan II asteen koulussa tove-

reidensa J. Ristolaisen ja A. Petriläisen kanssa. Kun v. 1921 avattiin Papinkonnun II asteen koulu, siirtyivät he tähän kouluun. Koulun päätettyä v. 1925 Mikko lähti opettajaksi Karjalaan. Työskenteli usean vuoden Porajärven ja Muunjärven kouluissa opettajana ja johtajana. V. 1930 hänet valittiin Valistustyöntekijäin ammattiyhdistyksen tasavallan komiteaan ja hänet siirrettiin Petroskoihin. Työskenteli Pedagogisen teknikumien johtajan apulaisena. V. 1935 lähti täydentämään tietoja Leningradin kasvatusopillisessa korkeakoulussa. Samanaikaisesti toimi Šapkin 7-vuotisen koulun johtajana. Sodan aikana joutui perheineen evakkoon Siperiaan, jossa työskenteli opettajana ja puolustustöissä. Sodan jälkeen taas oli opettajana Kontupohjan piirissä. Koska tytär ja poika opiskelivat Leningradissa, muutti perhe Leningradiin alueelle. Ja vielä paljon vuosia Mikko toimi Tosnan piiriin Šapkin keskikoulun johtajana ja opettajana aina eläkeikään asti. Hänen oppilaansa ja opettajatoverit muistavat johtajaansa kuin aina avuliasta, asiallista ja luontoolytaan maltillista. Sellainen itsensä hillitseminen on opettajalle luonnon lahja. Mikon vaimo Klavdia on karjalaista Skvortsovien opettajasukua. Hänen isänsä, veli ja kaksi sisarta olivat opettajia. Mikon tytär Kerttu jatkaa isänsä opettajan ammattia, nykyään yhden Leningradin koulun johtajana.

Helmi Lukka päätettyään Papinkonnun II asteen koulun v.1925 lähti Maria Kotsalaisen kanssa opettajien valmentuskurseille Leningradiin ja sitten vielä joksikun aikaa voimistelukurseille Rääpyvälle. Kurssien jälkeen heidät kutsuttiin Smolnaan, josta he saivat komennuksen Karjalaan työhön kulttuuririntamalla. Hilma määrättiin alkeiskoulun opettajaksi Säämäjärvelle, jossa hän toimi useampia vuosia. Jo keskikoulun aikana Hilma kirjoitteli kertomuksia. Kirjoitti lyhyen näytöskappaleenkin, joka sitten esitettiin koulun juhlasalissa. Sisällöltään se oli ateistinen. Myöhemmin hän kirjoitteli kertomuksia ja artikkeleita. En muista, joutuiko niistä paljoakaan julkaistuksi. Oli taitava runonlausuja ja kertoja. Sodan jälkeen Hilma Lukka työskenteli kirjaston hoitajana Pärnun kaupungissa. Nykyään samassa kirjastossa

Muistelmia Papinkonnulta (jatko)

työskentelee bibliografina hänen tyttärensä tytär Stella.

Sofia Muosolainen (Vesamaa) on kotoisin Luisinan kylästä Pietarhovin kyljen alta. Hänkin päätti Papinkonnun II asteen koulun v.1925 ja toimi opettajana koko ikänsä. Hyvänä venäjänkielen taitajana hän joutui venäjänkielen opettajaksi omaan Papinkonnun kouluun. (Välillä hän opiskeli Leningradin kasvatustieteissä korkeakoulussa). Sodan aikana joutui kulkemaan pitkiä matkoja vanhan äitinsä ja tyttärensä Emmankanssa. Juuri ennen sotaa Sofia oli päättänyt kasvatustieteiden korkeakoulun Leningradissa. Ja sodan jälkeen työskenteli venäjänkielen ja kirjallisuuden opettajana Kontupohjan piirissä. Myöhemmin palasi Leningradiin, jossa jatkoi opettajan ammattia eläkeikänsä asti. Tyttärensä Emma Vesamaa opiskeli Petroskoin opettajainstituutissa ja työskentelee jo yli 20 vuoden opettajana nykyään Rospeekan koululla Leningradin alueella.

Aleksander Lähtinen 1960-luvulla
Kuva Dm. Lähtisen kokoelmasta

Helena Huli on kotoisin Papinkonnun naapurikylästä Usinkonnusta. Koulussa hän oli hiljainen, pidättyväinen, mutta ahkera ja lahjakas kaikissa oppiaineissa. Hänkin Papinkonnun koulun ensimmäisestä päästöstä. Opettajana totinen, perusteellinen, vaativainen, silti helläluontoinen. Hän työskenteli Nuorjärvellä. On aina osallistunut aktiivisesti yhteiskunnalliseen toimintaan (paikakunnalla). Vielä nykyäänkin on mukana toiminnassa eläkeläisten keskuudessa, josta hän on usein kiitetty.

Aleksander Lähtistä muistan Papinkonnun II asteen koulun ensimmäisenä pioneeriohjaajana, hän opiskeli silloin viimeisellä luokalla. Koulun päätettyään v. 1925 hän lähti opettajien valmennuskursseille Leningradiin. Kurssien jälkeen saapui Karjalaan ja vuoden toimi Talonpoikaistalon kulttuurityöntekijänä. Seuraavina vuosina oli opettajana Repolan piirissä. V. 1929 hän joutui Murmaanin alueen Poljarnajan kalatyöstyskoulun johtajaksi. Sieltä v. 1932 hänet lähetettiin opiskelemaan Leningradin energiatekniseen teknikumiiin, jonka päätettyä työskenteli teknikkona Leningradin Sotilas-mereväen tietoliikenne Tieteellistutkimusinstituutissa. V. 1939 marraskuussa Lähtinen mobilisointiin neuvostoarmeijaan, jossa palveli vuoteen 1954. Ensin toimi tykistörykmentin puolesihteerinä. Sodan ensimmäisinä päivinä joutui taisteluihin Karjalan rintamalla. V. 1942 alussa hänet lähetettiin 58 armeijaan poliittisen osaston instruktoria. Tämän osaston kokoonpanossa hän saapui Stalingradiin ja otti osaa 7-nnen reserviarmeijan muodostamisessa. Kesällä 1942 7 armeija nimitettiin 62 toimivaksi armeijaksi, joka kuului Stalingradin rintamaan. Kohta armeija läksi taisteluihin. Kalatšin kaupungin taisteluissa Donilla kaatui 14 miestä armeijan liikkuvan sairaalan henkilökunnasta, niiden joukossa sairaalan komissaar, ja Lähtinen määrättiin hänen asemalleen. V.1943 hänet taas määrättiin tykistöosastoon divisioonan komentajan apulaiseksi poliittisen työn alalla. Tämän 62-sen armeijan riveissä hän kulki pitkän taistelutalpaalen Stalingradista Berliiniin asti.

Vuodesta 1948 Lähtinen palveli 19 tykistöprikaatissa Leningradin sotilaspiirissä divisioonan komentajan sijaisena poliittisen työn alalla, nyt jo everstin arvossa. V.1954 hänet demobilisointiin reserviin. Sen jälkeen hän 16 vuotta työskenteli tehtaassa valvontamestarina. Yhteiskunnallisia puoluetöitä suorittaa nykyäänkin.

Eino Kotsalainen syntyi 1906 talonpoikaisperheessä Kotsalan kylässä Lomonosovin piirissä Leningradin alueella. Päätettyään kotikylänsä kansakoulun (jonka opettajina olivat A. ja M. Ahvenaiset), astui hänkin Papinkonnun II asteen kouluun.

Eino oli vakava ja hyvä oppilas,

tasainen luonteltaan ja miellyttävä ulkonäöltään ja olemukseltaan. (Me nuoremmat aina ihailimme näiden vanhempien luokkien oppilaiden soimistelu- ja muita esityksiä). Einnosta tuli koulun ja paikkakunnan paras urheilija. Hänkin koulun jälkeen vuodesta 1925 työskenteli opettajana Karjalassa. Einnon työura jäi lyhyeksi, hän katui rintamalla Isänmaallisessa sodassa. Veljensä Sulo saman koulun neljännessä päästöstä työskenteli koko ikänsä opettajana ja koulunjohtajana Karjalassa, ollen tasavallan ansioitunut valistustyöntekijä.

Papinkonnun koulussa vakiintui sellainen menetelmä että ainakin yksi päästökäistä lähti koulun päätettyä yrittämään opintojen jatkamista kasvatustieteissä korkeakoulussa. Ensimmäisestä päästöstä suositeltiin yhtä parhaimmista oppilaista lähtemään Leningradin Hetzenille nimettyyn kasvatustieteiden instituuttiin, sen päätettyä hän toimi opettajana ja puolueutyössä. Toisesta päästöstä kehoitettiin jatkamaan opintoja heti koulun jälkeen Teppo Kotsalaista samaan instituuttiin. Hänkin toimi opettajana Karjalassa eläkeikänsä asti. Kolmannesta päästöstä kehoitettiin minua lähtemään samaa tietä. Ja niin alkoikin minun opettajaurani. Puolestani kehoitan nuoria valitsemaan ammatiseen opettajan kunnioittavan työn. (Ja olen siinä edistynyt).

Tapaamiset

Papinkonnun II koulun ensimmäisen päästöluokan oppilaille on aina ollut ominaista yhteenkuuluvuuden tunne. Sodan jälkeen he tiedustelivat toinen toisistaan ja löysivät meikin kaikki eloon jääneet. Alkoi keskinäinen kirjeenvaihto, alettiin tavata toinen toistaan. Sitten B. Tähdän aloitteesta he v. 1967 kesältä kokoonuivat Pietarhoviin ja Papinkonnulle. Koulutaltoa ei ollut, mutta sen läheisyydessä on säilynyt Belveder, jonka puistossa ennen pidettiin paikkakunnan juhlaa. Tapaamisen riemu oli niin nuori, ettei osaa sanoin kuvata. Jokainen kertoi omasta elämästään, työstään. Päätelin tavata edelleenkin ja löytää yhä enemmän toisiakin koulutovereita. Seuraavina vuosina kokoontui jo seuraavienkin luokkien päästölläitä. Kokoonnuttiin myös toinen toisemme luona. Tavattiin B. Tähdän luona Pässirannassa, vierailtiin M. Pet-

Elsa Petriläinen ja hänen miehensä Yrjö Olkkonen.
Kuva Oleg Petriläisen kokoelmasta

riläisen luona Šapkissa, S. Muosolaisen luona Leningradissa. E. Petriläisen ja O. Ärtön vieraina Viljandissa vietettiin koulun avaamisen 50-vuotispäivää. Sitten seuraavina vuosina M. Kotsalaisen luona Präässä. Välillä aina Pietarhovissa. Vielä käytiin H. Lukan luona Pärnyn kaupungissa. Nämä tapaamiset järjestettiin tavallisesti koulun päättäjäpäivinä kesäkuun loppupuolella. Näillä kohtaamisilla viipyi myös toistenkin päästöluokkien oppilaita.

(Toisen ja kolmannen päästölukan opettajista ja oppilaista on myös aikomus kirjoittaa. Mutta nyt pidämme pienen tauon).

Papinkonnun nykypäivästä mainittakoon, että se on niinkuin ennenkin kyläneuvoston keskus. Sodan vauriot olivat tavattomat suuret. Hävisivät Konnun, Kostinon ja Lautakodan kylät. Toisissakin kylissä särkyi suurin osa rakennuksista. Kun väestö sodan jälkeen alkoi palata kotipaikoille, ei useimmilla ollut kotikontua. Eräät alkoivat jälleenrakentaa kotitaloaan, useat siirtyivät muualle. Nykyään eniten heitä tapaa Karjalassa ja Eestissä.

Ennen oli joka kylässä pieni kollektiivitalous. Nyt on ne yhdistetty suureksi maatalous- ja karjanhoitoneuvostotaloudeksi (joka keskus on Papinkonnun keskikylässä). Siinä keskuksessa on uusi keskikoulu ja kaupat. Papinkontu kaunistaa niinkuin ennenkin; sodan vaurioista jälleenrakennettu komea paviljonki Belveder, josta tarkemmin kuvasin alkulauseessa.

Teppolan kylän alapäähän on kaivettu vesisäiliö siltä varalta, ettei kuivan kesän aikana väheneisi vesi Pietarhovin suihkulähteille vettä johtavissa kanavoissa. Täälähän vesi sinne vuola.

22.04.86

Elsa Petriläinen
Toimittanut A. Krjukov

ВСТРЕЧА ПОД СВОДАМИ ALEKSANDRI KIRIK

1 марта в Нарве в Александровской евангелическо-лютеранской церкви прошла историко-культурная конференция, посвященная коренным жителям Ингерманландии – ингерманландским финнам, води и ижорам. Напомним, что в церковном музее уже второй год действует экспозиция, которую часто называют «Ингерманландским музеем». Инициатором её создания, как и проведения конференции стал настоятель самой большой в Эстонии лютеранской церкви пастор Виллу Юрьё (на фото).

В первый день весны под сводами Александровской евангелическо-лютеранской церкви впервые в истории прошло богослужение на водском языке, прозвучали духовные гимны в сопровождении гитары и кантеле. Автором Водской мессы стал пастор Арво Сурво, вместе с музыкантами из Финляндии представившими произведение участникам и гостям конференции.

В Кузёмкине и на Курголовском полуострове

Общественное объединение «Кургала» представила Галина Егорова (Минаева). Цель организации – исследование и увековечивание истории Курголовского полуострова. Для Галины Минаевой полуостров – земля предков. В Большом Кузёмкино – родительский дом, в котором она проводит большую часть времени. С Курголовским полуостровом связана вся история её предков. Со стороны отца, Петра Минаева предки были православными и относились к приходу церкви в Краколье. Впрочем, и в Большом Кузёмкино была небольшая православная часовня. Родители матери носили фамилию Сатала и были прихожанами лютеранской церкви Св. Андрея в Кузёмкино. Отец был призван в армию в 1939 году, прошел всю Отечественную, имел награды, на фронтах погибли трое его братьев. Однако после демобилизации в 1946 году вернуться в родную деревню не позволили. Это удалось только после смерти

Сталина. Галина Петровна верит, что работа инициативной группы напомнит потомкам древних жителей этих земель о своих корнях, расскажет об истории края также и новым жителям этих земель.

Многое в сегодняшних реалиях вызывает невеселые мысли: лютеранский приход возрожден, но на богослужения даже в праздник собираются не более трех десятков пожилых людей. Молодежь фактически вся уехала в город. В 2013 году прекратил свою работу совхоз, являвшийся по сути, единственным крупным работодателем. И многолетнему настоятелю прихода Куземкино Григорию Лакомову приходилось в основном отпевать старых ингерманландцев, уходивших в мир иной. Крещений и венчаний было очень мало. Обо всем этом с грустью рассказывает Галина Минаева. Но энтузиасты не унывают, руководствуясь старой христианской истиной «делай что должно, и будь что будет».

Инженер-энергетик Юрий Литвиненко работал в разных концах бывшего СССР. Поселившись в деревне Тисколово, он увлекся местной историей и даже стал писать стихи. Во многом благодаря его активности и организаторским способностям была создана группа «Кургала», возведен мемориал, посвященный ингерманландским финнам, жителям Курголовского полуострова. Стела, посвященная капитанам ледоколов, уроженцам прихода Куземкино, якорь, сани и огромный жернов, напоминающий о водяной мельнице, находившейся рядом, ингерманландский флаг на флагштоке... В создании мемориала оказали помощь и местные бизнесмены. А в кузёмкинской библиотеке действует небольшой музей.

И на Сойкинском

Дмитрий Харакка-Зайцев активист ижорской общины «Сойкула», созданной более 5 лет назад. Общество входит в Инкерин Лиитто. «Мы взаимодействуем с Ижорским музеем в Вистино, на базе его проводятся уроки ижорского и водского

языков. Ежегодно летом проводится праздник – День ижорской культуры. «Есть поддержка, есть люди, понимающие, что строительство порта наносит ущерб ижорской общине. Но отношения сложные. Причем напряженные отношения не с самим руководством порта, а с теми компаниями, которые ведут строительство в нарушение всех правил. Это бесконечный поток грузовиков, проходящих прямо под окнами домов. И очень странно, что в это никто не вмешивается. Особенно удивляет позиция муниципальной власти», – рассказывает Дмитрий.

Однако активисты не унывают. В их планах... установка дорожных указателей на ижорском языке. Дмитрий напомнил о том, что муниципальные власти имеют право инициировать дублирование дорожных знаков на национальных языках. Следующий шаг – согласование с ГИБДД. Однако здесь много юридических нюансов, да и администрация не захотела брать на себя такую инициативу. Тогда ижорские активисты решили пойти другим путем – установить рядом с дорогами художественно оформленные деревянные таблички, являющиеся не дорожными знаками, а элементом декора. Напомним, что практика установки знаков на национальных языках широко распространена в Финляндии и в Лапландии на дорожных знаках можно видеть надписи на одном или даже двух диалектах саамского языка, дополняющего общепринятые финский и шведский. Завершая нашу беседу, Дмитрий приглашает на торжественную установку знаков, которая запланирована на лето.

Прикосновение к истории

Участники конференции на скоростном лифте поднимаются на 4-й этаж колокольни, где расположена экспозиция, посвященная Ингерманландии, являющаяся частью церковного музея. Андрей Пюккенен представляет подготовленный им стенд, посвященный Северо-Ингерманландскому и Западно-

Ингерманландскому полкам, участвовавшим в гражданской войне на стороне Белого движения. Макет стенда выполнила Екатерина Кузнецова, руководителем фолк-рок группы «Бестиарий», не только музыкантом, но и прекрасным дизайнером.

О программах издательства «Гийоль» по выпуску книг, посвященным ингерманландским финнам, рассказал генеральный директор Михаил Браудзе, подаривший книги участникам конференции. Участники конференции аплодисментами встречают филолога Мехмета Муслимова, одного из лучших специалистов по водскому и ижорскому языкам. Книгу «История Невского края» представил её автор Константин Жуков. История невских земель представлена в ней не в контексте истории Российской империи и её столицы – блистательного Петербурга. В центре внимания автора – местные жители, представители разных национальностей, их интересы, особенности культуры и менталитета. Многие страницы книги посвящены ингерманландским финнам, ижорам, води.

Конференция заканчивается. Прощальное чаепитие, долгие беседы. У участников есть о чем поговорить друг с другом. Нарва, которая в XVII веке была административным центром Ингерманландии, собрала вместе людей, равнодушных к своим корням, к истории своего края.

ТЕЛЕЗИ: КАМЕНОЛОМНИ ПОД УГРОЗОЙ

В районе деревни Телези планируется расширение Таллинского шоссе, в результате которого уникальные каменоломни могут исчезнуть с лица земли.

В последнее время над пещерами в деревне Телези нависла серьезная угроза их исчезновения. Такие опасения связаны с планируемым расширением Таллинского шоссе между жилыми домами и построенными коттеджами. Телезийские каменоломни связаны с историей местных жителей – ингерманландских финнов, которые летом занимались традиционным крестьянским хозяйством, а зимой – рубили бутовый камень, который продавали на Ревельском тракте (так называлась тогда нынешняя трасса «Нарва»).

Изучением Телезийских пещер занимаются спелеологи Александр Асташенко и Георгий Мельников уже с 1980 года, поэтому в результате их исследований был установлен примерный возраст пещер. В неопубликованных историко-краеведческих зарисовках Александра Асташенко пишет: «Возраст Телезийских пещер достаточно солидный – скорее всего они появились вместе с Петербургом, возможно – в 1703 г. Но, возможно, позднее 1800 года. Все Телезийские пещеры – рукотворные. Они выдолблены зубилом и тяжелым молотком долгими зимними вечерами: все работы в известняковой шахте делали вручную». Эти старин-

ные пещеры, расположенные под деревней, служили не только местом добычи бутового камня, но и могли использоваться в качестве убежища в случае возникновения опасности.

Почему бутовый камень добывали именно в Телезийских пещерах? Согласно историко-краеведческим зарисовкам, вероятно, что некоторые специалисты по горному делу могли привезти в деревню «школу добычи известняка подземным способом». «При Петре Первом в Красное Село были переселены жители из Московской Губернии. А в окрестностях белокаменной Москвы в горных выработках знали толк – там более 800 лет добывали знаменитый на всю Россию белый камень», – пишет Александр Асташенко. Согласно проведенному опросу среди жителей деревень Телези, Русско-Высоцкое, Лаголово, Скворицы, Кипень в 1980-2013 годах, в годы Второй Мировой Войны местные жители прятались от бомбежек в шахтах в лесу недалеко от деревни. В процессе изучения Телезийских пещер были найдены колесо от телеги, газета на финском языке 1920 года, деревянная цилиндрическая коробка для ружейного пороха, монеты 2 и 3 копейки 1920 года, кожаные рукавицы и многое другое.

Уникальный исторический памятник необходимо сохранить. Александр Асташенко создать заповедник на небольшой части елового леса. При этом пещеры следует объявить памятником

истории горного дела и памятником природы.

Строительство дороги еще не началось, и сначала, в соответствии с законодательством, были проведены общественные слушания по проекту расширения дороги. Проектом руководит Федеральное казенное учреждение «Северо-Западное управление дорогами, разработчик проекта – ЗАО «Петербург – Дорсервис». По словам спелеолога Александра Асташенко, корреспондентке

телевидения удалось узнать, что в мае планировалось проведение общественных слушаний. К сожалению, судьбу каменоломен обсуждали на закрытом собрании, куда спелеологи Александр Асташенко и Георгий Мельников не были приглашены, а следовательно, некому было замолвить слово в защиту уникального объекта.

**Яна Ладыгина,
фото автора**

Катакомбы в Телези

Катакомбы созданы местными крестьянами – ингерманландскими финнами. Летом они работали в поле, а зимой шли рубить бут. Затем продавали его вдоль Ревельского тракта – предшественника все той же трассы «Нарва».

Установлено, что каменоломни уже существовали в 1848 году. Добыча велась вплоть до революции, «хотя понемногу ковырялись в каменоломнях аж до Второй мировой».

В годы войны местное население пряталось в каменоломнях от бомбежек. Некоторые, судя по всему, боролись с оккупантами: в глухих уголках были обнаружены спрятанные охотничьи патроны, порох, заржавевшее оружие.

Теперь каменоломни, не имеющие статуса заповедника или памятника, могут быть легко уничтожены бульдозерами при проведении дороги через лесной массив.

Газета «Новый красносел», 02.02.2013

На «Топографической карте окрестностей Санкт-Петербурга» Военно-топографического депо Главного штаба 1817 года, упомянута деревня Телези, состоящая из 12 крестьянских дворов. Деревня Телези из 12 дворов, обозначена на «Топографической карте окрестностей Санкт-Петербурга» Ф. Шуберта 1817 года.

В пояснительном тексте к этнографической карте Санкт-Петербургской губернии П. И. Кеппена 1849 года упоминается деревня Ahokylä (Телези, она же Агакуля, Лемполева, Геликази), а также указывается количество ее жителей на 1848 год, финнов-саваков – 33 м. п., 44 ж. п., всего 77 человек.

ЮХАННУС В ТУУТАРИ

Празднование Дня летнего солнцестояния уходит в глубокую древность. В христианскую эпоху праздник, традиционный для всех европейских народов посвящают Иоанну Крестителю, святому, имеющему для христиан особое значение, который предшествовал Сыну Божьему и крестил Его в водах Иордана. Праздник впитал в себя древние обычаи, свойственные каждому народу. И в этом году 15 июня ингерманландские финны собрались, чтобы отпраздновать Юханнус. Праздник прошел неподалеку от станции Можайская на территории комплекса «Туутари-парк», рядом с холмом, на вершине которого когда-то возвышалась церковь лютеранского прихода Дудергоф.

Диакон **Андрей Саволайнен** напоминает о христианском смысле праздника. Звучит молитва, люди встают, принимая благословение. Председатель Общества ингерман-

ландских финнов «Инкерин Лиитто» **Александр Кирьянен** напоминает о том, что нынешний праздник – 25-й после того, как в 1988 году традиция была возрождена.

«Тогда, во время первых праздников, люди стояли, держа в руках таблички с названиями своих деревень. Они искали своих друзей, соседей или хотя бы их потомков. На праздниках встречались люди, не видевшие друг друга несколько десятилетий» – рассказывает он. Праздник объявляется открытым. Флаг ингерманландских финнов медленно плывет вверх по флаштоку. На эстраде сменяют друг друга петербургские песенные коллективы «Корпи» и «Талонмеркит», исполняющие традиционные песни ингерманландских финнов и ижор – древнейших жителей нашего края.

Детский ансамбль «Светлячок» из Сестрорецка задорно отплясыва-

ет летку-еньку. В репертуаре группы также шведские и удмуртские танцы. Нынешний праздник – двойной и одновременно с Юханнусом на дудергофских холмах прошел Фестиваль финно-угорских народов. Перед собравшимися выступили ансамбль петербургских эстонцев «Нево», гости из Коми и Карелии.

В уличном кафе под большим навесом за чашкой кофе неторопливо беседуют друзья и знакомые.

«К сожалению, на каждом празднике людей всё меньше и меньше. Кто-то переселяется в Финляндию, старые люди уходят. Но есть и поводы для осторожного оптимизма. Дети и молодежь учат язык, некоторые участвуют в художественной самодельности. В городе и области успешно выступают несколько фольклорных коллективов. Выходит газета ингерманландских финнов «Ин-

кери». И тут, я думаю, надо действовать в соответствии со старым христианским принципом: делом что должно и будь что будет» – делится своими мыслями председатель общества «Инкерин Лиитто» Александр Кирьянен.

Праздник продолжается. В перерывах все желающие весело танцуют под старинные финские мелодии. Грибной дождик, начинающийся время от времени, не пугает собравшихся, и над скамьями раскрываются разноцветные зонты. Одновременно с концертом проходят веселые конкурсы по перетягиванию каната, бою мешками на бревне, и, конечно же, метанию сапога.

А вечером на берегу небольшого озера вспыхивает костер, вокруг которого, как и столетия назад, кружится хоровод.

Андрей Пюккенен

ПЕСНЬ РЫБАКА

В воскресенье 14 июля в Вистино прошёл традиционный Праздник ижорской культуры. Сразу несколько фольклорных коллективов исполнили традиционные ижорские песни – от древних рун до праздничных и танцевальных песен. Приняли участие в празднике и гости – эстонцы и латыши. А накануне праздника в центре поселка были установлены красочные указатели на русском и ижорском языках.

Вистино, рыбацкий край, краешек земли. Аккуратные домики, маленькие магазинчики. Ехать сюда из Санкт-Петербурга на автомобиле

почти три часа. Автобус из Соснового бора ходит раз в день. Так что рассчитывать приходится в первую очередь на своих «железных коней».

Здесь, как и столетия назад живут древнейшие жители нашей земли – ижоры. Когда-то они составляли большинство населения Невского края. Еще в начале XX века ижорские деревни можно было встретить в разных местностях Ингерманландии – на Карельском перешейке в районе Васкелово и Грузино, в низовьях Луги и конечно же, здесь, на Сойкинском полуострове. В 30-е годы на основе Сойкинского диалекта ижорского языка была разработана грамматика, написаны учебники, в течение примерно десятилетия обучения в школах проходило на родном языке. Сталинские репрессии оборвали начавшийся культурный подъем. Сколько сейчас ижор в Ленинградской области? На этот вопрос трудно дать точный ответ. Кто-то называет цифру в 500 человек, кто-то тысячу, кто-то – две тысячи. Однако разве в количестве дело? Главное, чтобы любовь к родной культуре жила в сердцах людей. В Вистино в течение многих лет действуют два художественных коллектива, энтузиастами создан Ижорский музей. Об этом рассказывает активист общественного объединения «Ижорская община»

Дмитрий Харакка-Зайцев.

Мы подходим к деревянному столбу, на котором укреплены красочные деревянные указатели: «Маяк», «Церковь», «Детский сад», «Дом культуры», «Школа». Надписи выполнены на русском и ижорском языках. Это, конечно же, тоже работа энтузиастов. В работе, потребовавшей вкуса и мастерства, приняли участие многие члены Ижорской общины, среди которых и Яника – девятилетняя дочка Дмитрия Харакка-Зайцев. А самому младшему участнику, Олегу Прямякову – пять лет. Дмитрий одет в национальный костюм. Через несколько минут ему выступать в составе фольклорного коллектива «Талонмеркит». Праздник начинается.

Участников приветствует глава администрации МО «Вистино» Андрей Лавренов. На сцену выходит коллектив «Сойкинские напевы», исполняющий традиционные ижорские песни. Их сменяет петербургский коллектив «Талонмеркит», начинающий своё выступление с древней ижорской руны, записанной в деревне Валяницы неподалеку от Вистино у ижорской сказительницы Екатерины Александровой. Песни ижор, живших в разных местностях Ингерманландии представляет фольклорный коллектив «Корпи» под руководством Ольги Коньковой. «Душа народа отражалась в

костюме», – говорит она, отмечая, что члены группы одеты в воссозданные ижорские костюмы разных местностей.

Организаторы праздника с сожалением отметили, что в празднике не смог принять участие еще один оригинальный коллектив из Вистина – молодежная фольклорная группа «Рыбачка». Молодежь летом разъехалась – у кого-то отпуска, кто-то сдает вступительные экзамены...

Гости праздника – танцевальная группа петербургских эстонцев «Нево» и фольклорный ансамбль из Латвии «Тацис» – не оставили никого равнодушными своими своими веселыми мелодиями. Многие гости праздника пустились в пляс.

Учитель изобразительного искусства из Вистинской школы Дмитрий Ткачев предлагал керамические изделия – кувшины и свистульки, созданные в точном соответствии со старинными образцами.

Желающие могли поупражняться в ткачестве и сплести красочный шнурок с национальным узором.

Гостям предлагается праздничный выпуск газеты «Вистинский край», рассказывающий об истории и культуре края. Гостей угощали традиционным местным напитком – Копорским чаем, который готовится из всем известного Иван-чая.

Андрей Пюккенен

ЛЕО ГИЛЬДИ 03.02.1928 – 11.06.2013

Памяти Леонида
Андреевича Гильди

11 июня 2013 года ушёл из жизни один из лучших сынов нашего народа – Леонид Андреевич Гильди. Учёный-историк, он много работал в архивах, нашёл и опубликовал документы о трагических судьбах нашего народа. Он помог найти сведения о родственниках, погибших и исчезнувших в советское и военное время. Его усилиями с большим трудом добились признания малолетние узники концлагерей. После войны весь наш народ был выслан с малой родины – бывшей Ингерманландии. Мы потеряли не только родину и имущество, мы остались без документов – о рождении, о нашей и наших родителей трудовой деятельности. Мы ничего не могли доказать, мы просто не знали, как это сделать, а местные власти этим пользовались. Леонид Андреевич многим помогал восстановить документы. Готовил документы в суд. Всё это он делал для нас бесплатно, он просто добровольно нам помогал. Он работал на общественных началах, то есть, бескорыстно, без всякой зарплаты. Вечная память и огромная благодарность от тех, кому он помог своим трудом и безотказной заботой.

Роза Степанова

Памяти Л. А. Гильди

«По делам их узнаете их»

Для осознания величины вклада Л. А. Гильди в наше общее дело вспомним некоторые моменты времени его председательства в ИЛ. Отмечу, что в нашем кругу далеко не вся его деятельность на благо нашего истерзанного народа была на виду, и только позднее нам стало известно, что он трудился очень много, отстаивая справедливые правовые нормы для нашего народа-изгоя.

Л. А. Гильди вёл интенсивную переписку с государственными властями, разоблачая преступные деяния власти, доказывая их репрессивное содержание. Благодаря его настойчивости и упорству власти вынуждены были пойти на некоторые уступки в части признания репрессивных мер и последующей частичной реабилитации части финнов-ингерманландцев. Конечно, эта общественно-политическая деятельность Л. А. Гильди вызывала серьёзное беспокойство властей. Большая часть усилий Л. А. Гильди была сведена на-нет лукавой государственной машиной и её бюрократами, организовавшими «отфутболивание» писем и обращений в самые различные инстанции.

В довершение всего в самом ИЛ образовалась группировка, стремившаяся сместить Л. А. Гильди с поста председателя ИЛ. Вспомним отчётно-перевыборное собрание ИЛ 1998 года, проходившее в церкви Св. Марии. Кульминацией собрания стал вопрос Кокко о компьютере. Кокко изобразил дело так, что компьютер был подарен обществу ИЛ, а находится на квартире Гильди, подводя присутствовавших к выражению недоверия к Гильди. Большая часть публики «клюнула» на эту уловку, раздался смех. Когда же Гильди стал объяснять, что дома он продолжает общественно-полезную работу в интересах ИЛ, ему не дали даже закончить фразу, а по сигналу Кокко заблаговременно приглашённые крепкие ребята вывели Гильди из зала. И никто не поднялся протестовать против действий Кокко и компании. Организаторам этого деяния неведом ни стыд, ни позор. А многие, наверное, просто не понимали, что происходит.

Гильди работал на этом компьютере дома. Все знают изданные им книги, справочные материалы и пособия для добывающихся реабилитации. А чем прославились «оппоненты» Гильди? Много времени нам понадобилось, чтобы понять, кто есть кто.

Самая светлая память защитнику униженных, изгнанных, ограбленных и убиенных, великому труженнику Л. А. Гильди.

П. Сойту

Феномен Гильди

Что за человек был Леонид Андреевич Гильди? Он был академическим работником, но можно ли назвать его учёным? Тема его кандидатской диссертации – «Роль партийно-советской печати в восстановлении народного хозяйства Сибири (1920-е годы)». Сохранила ли эта тема актуальность? Трудно сказать. За 30 лет работы в ЛГПИ у Л. А. Гильди было около 100 научных публикаций в различных журналах и изданиях. Сохранили ли они своё значение? Вопрос сложный. Оставим его открытым.

Был ли Леонид Андреевич карьеристом? Едва ли можно назвать карьерой должность доцента и декана. Практически, до прихода в Инкерин Лиитто его мало кто знал. Настоящую карьеру он сделал в Инкерин Лиитто. Свою известность

учёного-историка он тоже приобрёл не в ЛГПИ, а в Инкерин Лиитто. Главные учёные труды Гильди созданы в 1990-х и 2000-х годах и посвящены ингерманландским финнам. Вот когда ему пригодились академическая подготовка и умение работать в архивах.

Исторические труды Гильди полны обвинений в адрес советской власти. Насколько естественным было превращение пропагандиста-коммуниста в антисоветчика? Наверное, здесь нет противоречия. Возможно, он вступил в партию не из карьерных, а из идейных побуждений. Гильди не был борцом с системой, но он много видел и пережил, и пришёл к пониманию сути советской власти. В начале 90-х годов он оказался «правильным человеком в правильном месте».

Каким мы помним Гильди в Инкерин Лиитто? В памяти остался образ «человека-корабля» – солидного, уверенного в своих знаниях и в своей правоте. Гильди – высокий, крупный, неспешный, основательный. И при этом – энергичный, деятельный, категоричный. Многие помнят Гильди выступающим с грузовика на митинге 20 марта 1992 года у Большого Дома. Всем своим видом он внушал уверенность. В Инкерин Лиитто он вёл приём граждан по разным вопросам. Он умел слушать людей, он понимал, что им нужно. Он умел объяснять. Помогал рекомендациями, сам находил нужные документы. Выступал в суде. Его общественная работа в Инкерин Лиитто была близка юридической помощи. Фактически, в Инкерин Лиитто он был юристом. Но он был и идеологом, лидером. Ему доверяли. Его знали и уважали, вероятно, больше, чем кого-либо другого в Инкерин Лиитто. Авторитет Лео Гильди среди ингерманландских финнов оставался высоким до самого последнего времени.

Гильди не был удобным человеком ни для власти, ни для Инкерин Лиитто. С ним было трудно работать. Мы помним его амбициозным, иногда не очень-то внимательным к чужому мнению. Но его позитивная энергия перевешивала всё остальное. Возможно, деятельность Гильди – это то лучшее, что было в истории Инкерин Лиитто.

А. Крюков

Л. А. ГИЛЬДИ. БИОГРАФИЧЕСКИЙ ОЧЕРК

Мы звали его Лео Гильди

С 1989 по 1998 год Леонид Андреевич Гильди – активный участник Инкерин Лиитто. Появления Гильди в Инкерин Лиитто никто из ветеранов не помнит, но факт, что в 1989 году он уже работал в Инкерин Лиитто – вёл приём граждан по разным вопросам. Между собой мы звали его Лео Гильди. В декабре 1989 года Инкерин Лиитто выдвигало Гильди в депутаты ВС РСФСР по Ленинградской области. Он был зарегистрирован и занял 3-е место (то есть, не был избран).

В Инкерин Лиитто Лео Гильди занимался вопросами реабилитации – добивался документального признания репрессий по отношению к высланным финнам. Эта рутинная работа принесла практический результат – наше родное государство признало финнов пострадавшими от репрессий, многие получили статус «узников», что существенно облегчало жизнь.

С Лео Гильди мы работали по подготовке постановления о реабилитации российских финнов. В 1992 году в Инкерин Лиитто была создана политическая комиссия, в неё входили Гильди, Ритары, Батухтин, Сойту (возглавлял Кирьянен). Постановление Верховного Совета РФ «О реабилитации российских финнов» было принято в июне 1993 года. Председателем Инкерин Лиитто в те годы был Кокко, он ездил в Москву подписывать документ.

С 1994 по 96 год Лео Гильди был заместителем председателя Инкерин Лиитто (председателем был Кирьянен); он занимался практическими вопросами, связанными с реабилитацией российских финнов.

В 1996 году Лео Гильди был избран председателем Инкерин Лиитто. К великому сожалению, в 1998 года работа Лео Гильди в Инкерин Лиитто прервалась. О дальнейшей деятельности Гильди известно мало. Он много болел и уже не вёл активной деятельности. В этот период были написаны его книги (кроме первой – «Расстрелы, ссылки, мучения»).

Труды и общественная деятельность Л. А. Гильди заслужили высокую оценку и благодарность соплеменников. Светлая память товарищу и соратнику.

А. Кирьянен

Гильди Леонид Андреевич (1928–2013). Кандидат исторических наук (1964), доцент ЛГПИ (сейчас РГПУ) им. Герцена (в 1974–92). Активный участник Инкерин Лиитто – общественной организации ингерманландских финнов (1989–98). Председатель Инкерин Лиитто (1996–98). Основатель «Межрегиональной организации ингерманландских финнов – ИнкеринЛиитто» (1997). Член Санкт-Петербургской Государственной комиссии по восстановлению прав реабилитированных жертв политических репрессий (с 1992, примерно до 2010 года). Автор трудов о репрессиях в отношении ингерманландских финнов: «Расстрелы, ссылки, мучения» (1996), «Беда народа» (2003), «Судьба «социально-опасного» народа» (2003), «Народ-изгой в России» (2006).

Леонид Андреевич Гильди (Leo Kiltti) родился в крестьянской семье в дер. Каменка (Kivikko) прихода Liissilä (Тосненский район Ленинградской области). Эта деревня существует и сейчас; там сохранилось финское кладбище, а финнов нет ни одного человека.

Родители Лео Гильди уехали из деревни в начале коллективизации. Они поселились в городе Колпино. Здесь Лео ходил в школу, встретил начало войны и провёл блокадную зиму 1941/42 годов. В марте 1942 года их отправили в «спецэвакуацию». По дороге Лео бежал, был пойман и отправлен в ссылку – в Амурскую область. Работал учеником токаря на вагоноремонтном заводе. Совершил побег, и, прибавив себе два года, записался добровольцем в Красную Армию. Скрывал свою национальность и финское происхождение. Служил во флоте, сигнальщиком на корабле сопровождения («конвой», сопровождавший суда с грузами от союзников). Участвовал в десантных операциях на южном Сахалине и Курильских остро-

вах. После войны был направлен на учебу в военное училище. В 1951 году был отчислен из училища (контрразведка установила национальную принадлежность и факты побегов со спецпоселения). Вновь отправлен на спецпоселение в Русско-Полянский район Омской области. Работал киномехаником на конной кинопередвижке. Одновременно учился в школе, после снятия в 1954 году ограничений по прописке – в Омском педагогическом институте. По окончании учёбы работал преподавателем на кафедре истории Новосибирского педагогического института.

Пережитые мытарства не сделали Лео врагом советской власти. Напротив, он укрепился в коммунистических убеждениях, вступил в партию, окончил ВПШ в Новосибирске.

В 1963 году Лео поступил в аспирантуру Ленинградского педагогического института им. Герцена. По окончании аспирантуры (1964) защитил кандидатскую диссертацию, темой которой была история партийно-советской печати в Сибири. Работал старшим преподавателем кафедры истории КПСС. Доцент (1974), переизбран в 1979 и 1989 годах. В общей сложности учился и работал в институте им. Герцена в течение 30 лет. Уволился в 1992 году.

Работа Л. А. Гильди на профессиональном поприще – это была работа педагога. Леонид Андреевич был преподавателем. Его помнят спокойным и рассудительным человеком, безусловно честным (потому и переизбирали). Его любили студенты.

По словам своих близких, Леонид Андреевич был «абсолютно советский человек», секретарь парткома на факультете и на кафедре, зам. по идеологии.

В ЛГПИ Гильди всегда был «финном». То есть, все знали, что он финн, там он не скрывал свою национальность. Он и по паспорту был финном.

В 1988 или 1989 году Л. А. Гильди включился в работу общества ингерманландских финнов – Инкерин Лиитто, и вскоре стал одним из главных действующих лиц этой организации. Речь шла о «реабилитации» российских финнов и о программе возвращения финнов в Ленинградскую область. Усилия Л. А. Гильди по объ-

единению возникавших по всей стране ингерманландско-финских обществ в единую всероссийскую организацию («Межрегиональный Инкерин Лиитто») вызвали жёсткое противодействие как со стороны властей, так и со стороны тогдашнего актива Инкерин Лиитто. После разрыва с обществом Инкерин Лиитто (в 1998 году) Л. А. Гильди по мере сил продолжал правозащитную деятельность.

Отец, Андрей Адамович Гильди (Antreas Kiltti) родился в 1892 году в д. Каменка (Kivikko) прихода Liissilä. Большевик, член ВКП(б) с 1917 года, до того – моряк Балтийского флота. Участвовал в установлении советской власти в Царскосельском уезде. С 1930 года жил в Колпино, до войны работал на Ижорском заводе. 13 лет провёл в ссылке – в Якутии, на берегу моря Лаптевых. Вернулся из ссылки в 1954 году, жил в Лисино-Корпусе. Персональный пенсионер союзного значения. Умер в 1983 году, в возрасте 91 года.

Мать, Евдокия Петровна Вярä (Eeva Väärä), 1892 года рождения, родом из д. Веретье (Veretti), прихода Liissilä, умерла в 1942 году по пути в Сибирь.

В семье было трое детей; сестра Нина (р.1925, Каменка), и сестра Валя (р.1939, Колпино) были в Колпино в первую блокадную зиму. Нина не была в эвакуации, вышла замуж и осталась в Колпино. Валя была в эвакуации в Омске. После войны и Нина и Валя жили в Колпино. Сейчас их уже нет в живых.

Первая жена Л. А. Гильди, Зинаида Ефимовна Гуня, родилась в Сибири; её родители переселились в Сибирь с Украины. Она умерла в 1973 году. С 1989 года – во втором браке со Светланой Владимировной Вильтовской.

У Леонида Андреевича две дочери – Наташа (р. 1952, Русская Поляна) и Оля (р. 1959, Новосибирск). Обе окончили педагогический институт имени Герцена – одна исторический, другая литературный факультет. Живут в Петербурге; внучка Маша и правнуки – в Швеции; другая внучка в Петербурге.

Составил А. Крюков

Источники:
автобиография Л. А. Гильди,
сообщения родственников

Нина Шульц

19.03.1928 – 22.01.2013

Нина Шульц (Nina Sultsi) родилась в 1928 году в деревне Ольгино (Ristikylä) прихода Турё. Её отец был родом из деревни Санино (Konnun Soikkina) того же прихода, мама – из Ругозера (Rukajärvi) в Карелии. Вехи жизни Нины Шульц – вынужденное переселение из родной деревни в Луизино (1936) и затем в Петергоф (1941), немецкая оккупация (1941–42), вынужденное пребывание в Финляндии (1943–45), возвращение в Советский Союз (1945), учёба и работа – киномехаником, потом инженером в проектной организации, гидом-переводчиком в «Интуристе». Нина Шульц – ветеран

«Интуриста»: она проработала там 45 лет (с 1963 по 2008 год).

Нина Шульц (Косулина) была у истоков Инкерин Лиитто. В 1990 году, когда создавались местные отделения, Нина Шульц, Лео Гильди, Александр Сакса и Тойво Везико стали учредителями городского отделения Инкерин Лиитто (сейчас – Pietarin Inkerin Liitto, сокращённо PIL).

Нина Шульц была горячим сторонником широкого употребления финского языка; она не раз говорила, что без финской речи национальная работа теряет своё содержание. Сама она в Инкерин Лиитто преподавала финский язык

учащимся начального уровня. В 2000-х годах Нина Шульц была душой и завсегдатаем «клуба любителей финского языка», основанного Тамарой Стрижиус.

Отношение Нины Шульц к финскому языку – отдельная тема. Многие люди её поколения вскоре после войны перестали говорить по-фински, что вполне объяснимо. Вопреки общему течению жизни, Нина Шульц не только не забыла родной язык, но и развивала знание финского языка, и сделала его своей профессией. Она стала гидом-переводчиком, освоила экскурсионно-музейную тематику, и мало-помалу усвоила современный «заграничный» финский язык. При этом она всегда с любовью относилась к родному финскому языку (который мы называем «местным диалектом»).

Нина Шульц была патриотом и знатоком своей «малой родины» – Петергофа и Петербурга-Ленинграда. Будучи развитым человеком, она умела показывать и рассказывать, казалось бы, о чуждых финнам вещах, с пониманием и симпатией. Она была посредником между русской и финской культурами. Её простые и вместе с тем мудрые объяснения и комментарии были понятны зарубежным финнам. Неудивительно, что Нина Шульц была востребована как гид-переводчик до самого последнего времени. Она работала до 80 лет.

Нина Шульц была другом на-

шей газеты. А также была союзником и товарищем по работе. Она редактировала наши тексты, написанные на финском языке. Она никогда не отказывала в помощи, хотя иногда это была весьма трудоёмкая работа. При этом она всякий раз отмечала, что не является профессиональным редактором, поскольку нигде не училась финскому языку. Она проверяла написанные нами тексты по критериям: понятно/непонятно, хорошо/плохо, правильно/неправильно, нужно/не нужно. Её помощь была неоценима.

Жизненный путь Нины Шульц не был простым и гладким. В послевоенное время ей пришлось пойти на некие компромиссы, благодаря чему она получила возможность жить в Ленинграде. Сама она рассказывала об этом совершенно открыто – видимо, потому, что стесняться ей было нечего. Не приходилось слышать, чтобы кто-либо отзывался о ней с порицанием. А это не так часто встречается в наше время.

Воспоминания Нины Шульц Elämäni sateenkaaret («радуга моей жизни») опубликованы в газете Инкери в № 4 (069) за 2008 год.

У Нины Шульц есть дети и внуки. Они живут в Финляндии, но сохраняют связь со своей родиной.

Редакция газеты «Инкери»

Альфред Нурминен

18.03.1937 – 10.06.2013

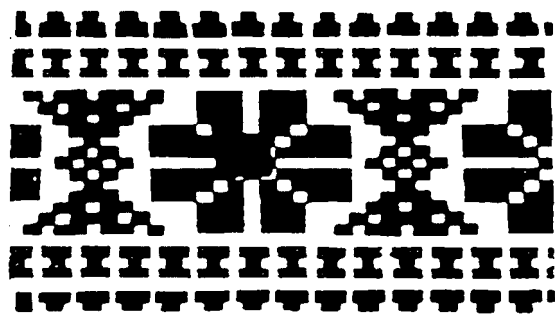
В возрасте 76 лет ушёл из жизни житель Токсова Альфред Нурминен. Скромный, отзывчивый, душевный человек. В прежней жизни он был коммунистом (многие к нему так и относились). Работал электриком в ГИПХе. Когда в 1990 году началось восстановление токсовской церкви, Альфред принял самое активное непосредственное участие. Он был в церковном совете на этапе восстановления церкви – когда епископом был Лейно Хассинен.

Несколько позже Альфред стоял у истоков создания газеты Северный Торговый Путь, и впоследствии много сделал для её продвижения в России.

Он был обычным жителем, простым прихожанином, но без его улыбки и живого интереса

ко всему финскому трудно представить жизнь посёлка Токсово. Он никогда не оставлял без внимания никакой просьбы. Делал больше для людей, чем для себя.

Айли Мюллер

Путь веры длиною в столетия. Церковь Ингрии: 400 лет истории, 40 лет без храмов, 4 вехи возрождения. Составитель Таня Паас. Под общей редакцией епископа Церкви Ингрии Арре Кугаппи. Санкт-Петербург 2012. 296 стр. Тираж 1000 экз.

Почему финны религиозны, откуда взялась и что означает их религиозность? Что это, элемент этничности или её пережиток? Почему в личной, духовной, общественной

жизни ингерманландских финнов церковь занимает такое большое место? Это вопрос, без ответа на который, по-видимому, невозможно понять ни финский менталитет, ни историческую судьбу ингерманландских финнов.

Об истории и судьбе лютеранской церкви в Ингерманландии написано много книг и исследований – но они изданы давно, за рубежом, на финском и шведском языках, и тем самым практически недоступны для русского и российского читателя. Кроме того, уже и на нашем веку произошло довольно много событий. На фоне множества мнений, суждений и кривотолков весьма остро ощущался дефицит в освещении и осмыслении церковной жизни ингерманландских финнов начиная с 1980-х годов.

Новая книга о Церкви Ингрии по-

священа её новейшей истории (XX век), в особенности периоду возрождения (1970–90-е годы). Книга состоит из воспоминаний и интервью активных участников церковной жизни (всего около 40 авторов). Среди авторов книги – **Арво Сурво, Арри Кугаппи, Лейно Хассинен, Айли Кукконен, Люли Ронконен, Арво Соитту** и другие, менее известные, но не менее достойные люди. Коллективное авторство сделало возможным разностороннее, правдивое, местами драматичное освещение событий, происходивших при нашей жизни, почти на наших глазах.

Работа по составлению книги продолжалась несколько лет. Помимо авторских текстов, в книгу включены интервью, некоторые из них – в переводах. Коллективная работа над книгой включала расшифровку ауди-

озаписей, большой объём переводов и редактуры, подготовку иллюстративного материала.

Составитель книги **Таня Паас** полагает, что её труд – не исследование и не наука, однако книга сделана настолько основательно, что её можно считать серьёзным трудом по истории Церкви Ингрии, народа Ингрии, а в какой-то мере – и истории России. Перед нами часть недавней истории ингерманландских финнов – что называется, из первых рук.

Поздравляем составителя и авторов с успешным завершением большой работы.

Книга продаётся в ларьке при церкви Св. Марии. Стоит 700 рублей.

А. Крюков

КРУГЛАЯ ДАТА

27 декабря 2012 года исполнилось 80 лет прописке и паспортной системе

27 декабря 1932 года постановлением ЦИК и СНК СССР № 57/1917 была установлена единая паспортная система. Одновременно с постановлением ЦИК и СНК СССР образовано Главное управление рабоче-крестьянской милиции при ОГПУ СССР, на которое были возложены функции введения по всему Советскому Союзу единой паспортной системы, прописки

паспортов и для непосредственного руководства этим делом.

В целях лучшего учета населения городов, рабочих поселков и новостроек и разгрузки этих населенных мест от лиц, несвязанных с производством и работой в учреждениях или школах и не занятых общественно-полезным трудом (за исключением инвалидов и пенсионеров), а также в целях очистки этих населенных

мест от укрывающихся кулацких, уголовных и иных антиобщественных элементов, Центральный Исполнительный Комитет и Совет Народных Комиссаров Союза ССР ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Установить по Союзу ССР единую паспортную систему на основании положения о паспортах.
2. Ввести единую паспортную систему с обязательной пропиской

по всему Союзу ССР в течение 1933 года, охватив в первую очередь население Москвы, Ленинграда, Харькова, Киева, Одессы, Минска, Ростова-на-Дону, Владивостока...

4. Поручить правительствам союзных республик привести свое законодательство в соответствие с настоящим постановлением и положением о паспортах.

Подготовил **А. Крюков**

ИСТОРИЯ

Динамика численности населения Петрограда – Ленинграда с 1917 по 1935 год

Сложная эволюция, проделанная Ленинградом после Октября, нашла свое прямое отражение и в динамике его населения. В период гражданской войны, интервенции, голода и разрухи население Ленинграда резко падало, сократившись за три года более чем в три раза. Перепись в 1920 г. зарегистрировала в Ленинграде 620 тыс. жителей, т.е. столько, сколько было в Петербурге в семидесятых годах прошлого столетия. От дореволюционного максимума (2,5 млн.) в Ленинграде осталось менее 30%. В связи с окончанием гражданской войны, началом восстановления промышленности и улучшением продовольственного снабжения, с 1921 г. рост населения Ленинграда возобновляется. По переписи 17 декабря 1926 г. в Ленинграде насчитывалось уже 1.614 тыс. жителей. Таким образом, население города увеличилось на 800 тыс. человек, т.е. более чем удвоилось.

Еще более быстрыми темпами растет население Ленинграда с переходом к реконструктивному периоду, особенно в 1930–32 гг. Бурный рост промышленности привел не только к полной ликвидации безработицы в Ленинграде, но и к втягиванию десятков тысяч рабочих за счет пришлого населения. По темпам роста населения Ленинград за эти годы опередил и Москву и ряд других крупных городов Союза. Что касается абсолютных размеров прироста, то они были совершенно исключительны. За 1930 г. население Ленинграда возросло на 317 тыс., а за 1931 г. – на 501 тыс. Такого прироста не знал никогда ни один из городов земного шара.

1931 год дал уже гораздо меньший прирост населения, однако абсолютные размеры прироста (200 тыс.) продолжали оставаться весьма значительными. К концу 1931 г. население Ленинграда составляло

почти три миллиона человек. Такое количество населения не только не соответствовало емкости жилого фонда и состоянию коммунальных и социально-бытовых учреждений, но не отвечало даже и производственным задачам Ленинграда. Такое положение сложилось в результате совокупного действия ряда причин. Под влиянием классовой борьбы, обострившейся в связи с коллективизацией и ликвидацией кулачества как класса и вытеснением частной торговли, социально-чуждые элементы из деревень и мелких городов устремились в большие центры, где, казалось, легче было укрыться. В Ленинграде, как ведущем индустриальном центре, было улучшенное снабжение. Между тем, система приписки и порядок снабжения были тогда организованы недостаточно четко.

Введение паспортной системы, а в связи с этим и нового порядка про-

писки, изменение методов снабжения и переход к плановому регулированию притока населения положили конец излишнему разбуханию города. В 1933 г. была произведена весьма важная для социального оздоровления города разгрузка его от лишнего населения. Количество жителей в Ленинграде сократилось более чем на 300 тыс. чел. Одновременно начался небольшой рост населения на основе потребности в дополнительной рабочей силе планомерно развивающихся различных отраслей хозяйства и культуры. Количество жителей за последние полтора года в Ленинграде стабилизировалось на 2.700 – 2.750 тыс. человек.

Источник:

Путеводитель по Ленинграду (1935), с. 54–55.

Текст и пунктуация источника сохранены.

Подготовил **А. Крюков**

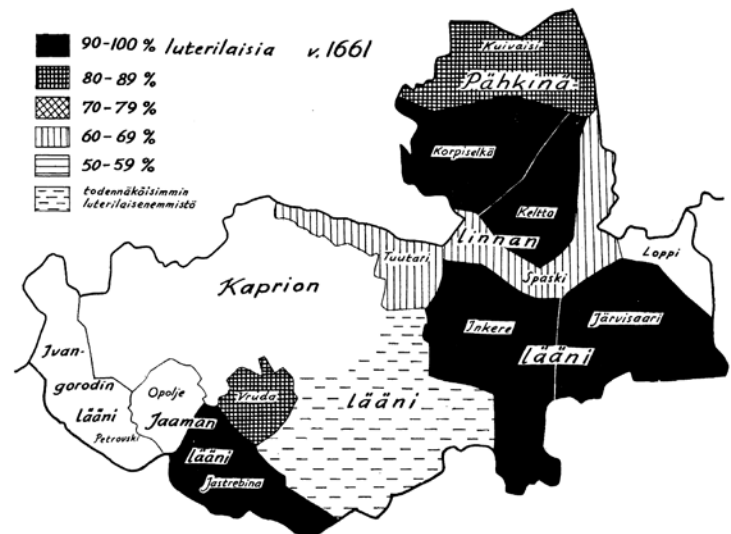
Luterilaisesta enemmistöstä Jastrebinskoi pogostassa 1600-luvulla

Alkulause

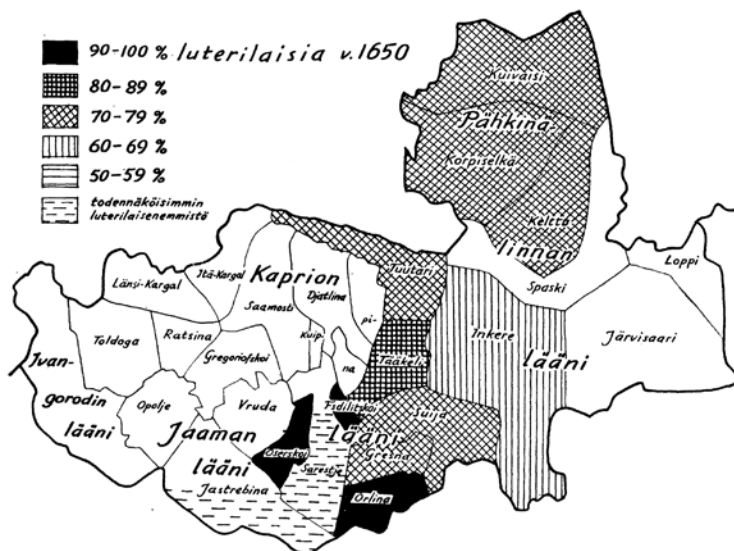
Inkerin historiasta on julkaistu kirjoja ja artikkeleita viime kahden vuosikymmenen aikana ehkä enemmän kuin koko sodanjälkeisenä aikana. Sitä huolimatta yli 40 vuotta sitten ilmestynyt *Inkerin suomalaisten historia* (1969) säilyttää merkityksensä nykypäivään asti. Tämä johtuu siitä, että monet Inkerin historian pimeät kohdat olivat jo otettu esiin, vaikka eivät ole valaistu tyydyttyvästi. Yksi näistä epäselvistä kohdista on Jastrebinskoi pogostan 1600-luvulla ollut suomalainen enemmistö.

Inkerin suomalaisten historia-teoksessa Erkki Kuujoon kirjoittamassa luvussa *Inkerin vaiheita keskiajalta 1700-luvun loppuun* on julkaistu kaksi karttaa, jotka esittävät Inkerin luterilaisten ja ortodoksien keskinäisiä suhteita vuosina 1650 ja 1661 [Kuujo 1969: 67, 69]. Kummankin kartan tieto perustuu Osmo Järvenpään tutkimukseen. Nämä Järvenpään teokseen viittaavat kartat herättävät monenlaisia ajatuksia ja kehottavat epäselvien kohtien käsittelemiseen.

Molemmissa kartoissa Jastrebinskoi pogostassa merkitty luterilainen enemmistö on vuonna 1650 todennäköisimmän luterilaisenemmistö sijoitettu alueen eteläpuolelle, ja koko Jastrebinskoi pogostassa vuonna 1661 luterilaisia oli 90-100 %.

Inkerin asutuskartta 1661. Piirt. Pentti Papunen Osmo Järvenpään laatiman tarkemman kartan perusteella.

Inkerin asutuskartta 1650. Piirt. Pentti Papunen Osmo Järvenpään laatiman tarkemman kartan perusteella.

Kysymyksen asettelu

Tieto luterilaisesta enemmistöstä Jastrebinskoi pogostassa käy ilmeiseksi siitä, että kyseisen alueen valtaosa sijaitsee inkerinsuomalaisten asuma-alueen ulkopuolella.

Jastrebinskoi pogostan alue sijaitsee Inkerin etelärajalla. 1800- ja 1900-luvulla suomalaisasutus on ollut siellä vain alueen pohjoisosassa. 1800- ja 1900-luvulla (todennäköisesti jo 1700-luvulla) entisen Jastrebinskoi pogostan alueen väestö oli etupäässä venäläinen, samalla sen valtaosa oli puhtaasti venäläinen.

Jos Jastrebinskoi pogostassa olisi tarkastelumme liittyvänä aikana luterilainen enemmistö, niin keitä olivat nämä luterilaiset? Olivatko he suomalaisia? Milloin, miten ja miksi tuo luterilainen enemmistö hävisi? Jos paikkakunnalla olisi ollut suomalainen asutus, niin löytyykö sen jälkiä tai jälkeläisiä? Oliko paikkakunnan venäläisillä yhteyksiä entiseen luterilaiseen väestöön? Samalla on arvokasta selvittää, mikä on kyseisen alueen venäläisten alkuperä, ovatko nämä venäläiset keskiaikaisen väestön jälkeläisiä tai viimeaikaisten tulomuuttajien jälkeläisiä? Ja lopuksi: mihin tieto väitetyistä luterilaisesta enemmistöstä perustuu? Onko se mahdollisesti virhe?

Jastrebinskoi pogostan vaiheet

Pogostat olivat vanhoja, tietävästi ajan kuluessa luonnollisesti muodostuneita asutuskeskuksia, yhtä aikaa hallinnollisia piirejä, ja samalla ortodoksia seurakuntia. Pogostojen synty tässä osassa entistä Novgorodin ruhtinaskuntaa kuuluu mahdollisesti 1300-lukuun, juuri siihen aikaan, kun Vatja siirtyi Novgorodin alaisuuteen [Рябинин 2011:11]. Tarkkoja tietoja vanhimpien pogostojen perustamisesta ei ole säilynyt.

Pogostat saivat nimensä usein kirkonkylästä, kuten Opoljevskoi, Orlinskoi, Oseritskoi, Vrudsokoi pogostat. Näin Jastrebinskoi pogostakin on saanut nimensä Jastrebinon kylältä, jossa kirkko ja papisto sijaitsivat jo 1500-luvulla [Переписная: 756].

Jastrebinskoi pogostan etelärajanä oli Laukaa, joka aikaisemmin on ollut Vatjan viidenneksen rajana. Jastrebinskoi pogostan pituus luoteisesta kaakkoon oli yli 50 km:ä ja pohjoisesta etelään lähes 30 km:ä. Sen pinta-ala käsitti noin 800 km². Naapuripiirien (Opoljevskoi ja Vrudsokoi pogostojen) pinta-ala oli noin puolta pienempi. Jastrebinskoi pogostan laajuus tarkoittaa todennäköisesti, että sen asutus oli hyvin harvaa.

Itse asiassa Jastrebinskoi pogostan valtaosa sijaitsee Inkerin ylängöltä etelään. Se on metsäinen seutu, jossa virtaavat Laukaan sivujoet Lemusa, Lubenka, Peleda ja Vruda. Harvat kylät sijaitsivat jokien varrella. Inkerissä tätä seutua sanotaan nimellä *Metsämpuoli* (ven. *Lesovššina*, myös *Lesnoi kraj*) [Крюков 2006: 256]. Tuo seutu on aivan toisenlainen, kuin Keski- ja Länsi-Inkeri. Siellä on metsiä, jokia ja soita. Multa on savista ja hiekkaisista, mikä esti maanviljelyn kehityksen. Kartoista ja historiallisista lähteistä käy ilmi, että kyliä siellä oli aina vähän, ja asutus oli harvaa ja vähälukuista.

Jastrebinskoi pogostan erikoisuuksiin kuuluu myös se, että kirkonkylä (Jastrebinskoi) sijaitsi pogostan alueen reunalla, sen luoteispäässä. Tämä Jastrebinskoi pogostan reunaosa sijaitsee Inkerin ylängöllä, ja kuuluu vanhaan viljelysalueeseen, joka inkeroisilla tunnetaan nimellä *Maa* (ven. *Zemelššina*) [Крюков 2006: 256]. Sille on luonteenomaista avomaisema (ven. *ополья*). Maanviljely on siellä vanhastaan hyvin kehittyntä. Siinä osassa Jastrebinskoi pogostaa kylien tiheys on suuri. Joka kylältä näkyy yksi tai kaksi toista, kuten muuallakin Inkerin ylängöllä. Juuri tuossa Jastrebinskoi pogostan osassa sijaitsivat sen vanha keskus – Jastrebinan kirkonkylä, sekä koko paikallinen suomalaisasutus. Tästä selviää, että tämä olikin Jastrebinskoi pogostan kantaosa, ja sen harvasti asuttu Metsämpuoli oli sen syrjämaata.

Jastrebinskoi pogosta 1500-luvulla

Jastrebinskoi pogosta mainitaan Novgorodin Vatjan viidenneksen henki- ja verokirjassa vuodelta 1500. Kirja sisältää pogostan kuvausta, jossa on mainittu silloiset kylät, tilat ja isännät. Tämä henki- ja verokirja on vanhin ja tärkein lähde Inkerin, Karjalan ja myöskin Suur-Novgorodin historiasta.

Vuoden 1500 henki- ja verokirja mainitsee Jastrebinskoi pogostan kyliä, joista monet ovat yhä olemassa, kuten Inkerin ylängöllä sijaitsevat *Terebuška na Besede*, *Bryhoviči*, *Gorodna*, *Dubišše*, *Hudačevo*, *Imeniči*, *Jabloniči*, *Krākovo*, *Kursko*, *Lop* ja *Lopets*, *Nedobyliči*, *Nereviči*, *Šadyriči*, *Säglitsa*, *Smoligoviči*, *Šuigoviči*, *Sumsko*; Metsämpuolella olleet *Gonkino* (= Gankino), *Domačevo* (= Domašovo), *Hotnež*, *Jazvišše*, *Lemouže ustje*, *Myšino*, *Peleš*, *Poddedje* (= Podledje), *Redkina*, *Slipina* (= Slepino), *Ustje*, *Ust-Verest* (= Mazanaja Gorka), *Volok Volyn* (= Volna), *Väzok*, *Vsvoz* (= Izvoz), *Zabelje*; sekä Laukaan varrella sijaitsevat *Gostätino*, *Spasko na Luze* (= Sabsk), *Staritsa*, *Storonnee*, *Tverdätino* (nyk. Tverdät), *Väz* [Переписная: 756-795].

Kylännimet ovat etupäässä venäjänkielisiä. Vain muutamasta voidaan epäillä, ovatko ne itämerensuomalaista alkuperästä, kuten *Gorka Agonevo* (Ahosenmäki?), *Gorka Igonevo* (Ihosenmäki?), *Perjališše* (Peräläiset?). Mielenkiintoinen on kylännimenä heimonimi *Lop*.

Vuonna 1500 henki- ja verokirjan mukaan Jastrebinskoi pogostassa oli ollut noin 360 taloutta, niissä noin 560 ihmistä, tarkoittaen lähinnä aikuisia miehiä ja toisinaan isäntien leskiä. Väestön tiheys oli lähes 0,7 ihmistä/km², mikä on verraten vähän (Inkerin ylängöllä oli monin verroin enemmän). Useat kylät, kuten *Bryhoviči*, *Nedobyliči*, *Nereviči*, *Suigoviči* käsittivät 15–20 taloa. Muutamat, kuten *Lop*, *Jabloniči*, *Gorodna*, *Smoligoviči*, *Sumsko* käsittivät yli 20 taloa. Kirjassa nämä kylät mainitaan sanalla *seltso* (ven. село), mikä todennäköisesti tarkoitti yhtenäistä kylää.

Vuoden 1500 henki- ja verokirjasta ilmenee, että Jastrebinskoi pogostan silloinen väestö oli venäläistä. Talonpoikien nimet ovat tyypillisiä kaksiosaisia venäläisiä nimiä: etunimi ja isännimi, harvoin liikanimi. Valtaosa nimiä on täysin venäläisiä, kuten *Ostaško Isakov*, *Kirilko Vaskov* j.n.e. [Переписная 1500: 757]. Vain muutamat nimet, kuten *Gavka Olekseev*, *Lenteiko Jakušov*, *Onciforik Goikov*, *Omelianko Lentiev* [Переписная: 761, 767, 774] muistuttavat itämerensuomalaisia nimiä. Tämä viittaa mahdolliseen venäläisväestön yhteyteen alkuperäiseen itämerensuomalaiseen väestöön, luultavasti vatjalaiseen. [Рябинин 2011:17].

Jastrebinskoi pogostan asutus 1600-luvulla

Ruotsin vallan aikana Inkerissä maa jaettiin lääneihin (ven. уезд), jotka jakaantuivat pogostoihin (ven. погост). Jastrebinskoi pogosta kuului Kapriin lääneihin (Копорский уезд), mutta Ruotsin vallan aikana pogostojen hallinnollista jakoa muutettiin, ja Jastrebinskoi pogosta määrättiin kuuluvaksi Jaaman lääneihin (Jamo lään).

Mikäli pogosta on ollut ortodoksinen seurakunta, perustettiin Ruotsin vallan aikana pogostoihin myös luterilaisia seurakuntia, tavallisesti joka pogostaan rakennettiin yksi luterilainen kirkko. Luterilaisetkin kirkot saivat nimensä kirkonkylästä, kuten Koprina, Kupanitsa, Moloskovitsa, Novasolkka, Skuoritsa, Spankkova y.m. Näin muodostivat Inkerissä seurakuntien parit – venäläiset ja suomalaiset (lue: ortodoksiset ja luterilaiset) kirkot ja seurakunnat, jotka toimivat samoilla paikkakunnilla ja nähtävästi olivat keskenään kilpailusuhteissa (Opolje–Novasolkka, Vruda–Moloskovitsa y.m.). Jastrebinskoi pogosta puuttuu tästä rivistä, koska siihen ei ollut perustettu luterilaista seurakuntaa. Paikkakunnan suomalaiset kuuluivat Moloskovitsan seurakuntaan, jonka kantaosa sijaitsi Vrudskoi pogostan alueella. Tämä näyttää oudolta ja epäselvältä, kun ottaa huomioon Jastrebinskoi pogostan silloinen luterilainen enemmistö.

Inkerin verokirjoista vuosilta 1618–1623 käy ilmi Stolbovan rauhan seurauksia. Noin puolet kylistä oli hylätty, mikä tarkoittaa entisen väestön katoa. Autioituivat monet *Metsämpuolen* kylät (*Isuos ödhe*, *Masanoua Gorka öde*, *Poddedie ödhe*, *Vstia Sumuireki öde*, *Väsok ödhe* y.m.) sekä *Laukaanvarren* kylät (*Gostätinö ödhe*, *Staritsa öde*, *Tuerdätino öde*, *Vääss öde*). Joihinkin kyliin oli jäänyt yhdestä kymmeneen talonpoikaa (*Beless by*, *Lemaussa by*, *Muissino by*, *Reetkino by*, *Sapscho by*, *Slepina by* y.m.). Jotkut Inkerin ylängön kylät autioituivat kokonaan (*Bryhouitzi öde*, *Kurscho öde*, *Nereuitzi öde*, *Ssadiritzi öde* y.m.), toisiin oli jäänyt 5–30 talonpoikaa (*Imenitza by*, *Jablontza by*, *Jastrebinno Kyrkie By*, *Gorodna by*, *Krākoua by*, *Lop by*, *Nedobolitzza by*, *Smolegouitzi by*, *Suigouit-*

za by, *Sunscho by*, *Sägla by* y.m.) [Писцовые: 149-161]. Talonpoikia oli vain 78 henkeä koko pogostan alueella [Писцовые: 162]. Heidän nimensä osoittavat, että he olivat ortodokseja; nimien joukosta ei löydy yhtäkään itämerensuomalaista nimeä.

Henkikirjasta vuodelta 1643 ilmenee, että Jastrebinskoi pogostaan oli saapunut suomalaisia. Kirjaan on merkitty heidän lähtöpaikkansa, muutto-aika ja muuttajien asuinpaikat Inkerissä:

Eero Matinpoika Virolahti Savikkala 1636 → Jestrobin Segla
 Hakulinen Pekka Matinpoika Puumala 1639 → Jestrobin Muiskina
 Hessu Matti Maunonpoika Jääski 1639 → Jestrobin Smologovitsa
 Hyvönen Lauri Heikinpoika Juva 1635 → Jestrobin Gorodna
 Kossa Sihvo Matinpoika Jääski Veitsijärvi 1640 → Jestrobin Segla
 Lahinen Pekka Eronpoika Pieksämäki 1630 → Jestrobin Vollon
 Lauri Heikinpoika Viipuri Uskila 1636 → Jestrobin Gorodna
 Martikainen Matti Pekanpoika Kuopio 1621 → Jestrobin Gorodna
 Metsonen Lauri Matinpoika Mikeli Vattila 1636 → Jestrobin Gorodna
 Montonen Martti Eskonpoika Jääski 1631 → Jestrobin Gorodna
 Pekka Paavonpoika Mäntyharju Kallavesi 1631 → Jestrobin Gorodna
 Savolainen Paavo Muolaa Hatjalahti 1629 → Jestrobin Släpina
 Suikkanen Martti Ruokolahti 1630 → Opolia Novasolka → Jestrobin Gorodna
 Suutari Kasper Jääski → Jestrobin Gorodna

Tästä selviää, että suomalaiset saapuivat Jastrebinskoi pogostaan Itä-Suomen eri paikkakunnilta, ja asettuivat jossakin määrässä Gorodnan kylään (ven. Городня), Vruda-joen laaksoon, Muiskinaan ja Slepinaan [Salohimo 1991: 10–48].

Aatami Kuortti mainitsee Moloskovitsassa olleet kappelikirkot Soritsassa ja Retkinässä [Kuortti 1963: 150]. Ensimmäinen niistä lienee Laukaan varrella ollut Poritsa (ven. Поречье); Retkinä sijaitsee Vruda-joen varrella. Inkerin Kirkon historiassa tiedot näistä kappeleista puuttuvat [Luther 2000: 177]. Tämä tarkoittaa pikemminkin, että nämä kappelit eivät kuuluneet luterilaisille. Näyttää mahdolliselta, että Kuortti sai tämän tiedon ruotsalaisesta kartasta vuodelta 1704, jossa sekä Poritsan että Retkinän kohdalla on merkitty: Capel. Tämän kirjoittajan mielestä tieto ei välttämättä tarkoita luterilaista kappelia, vaan on voinut tarkoittaa ortodoksista kappelia. On otettava huomioon, että ortodoksinen kirkko oli Retkinässä 1700-luvulla ja se on pystyssä vieläkin. [Историко-статистические].

Samaan aikaan Jastrebinskoi pogostan alueella tapahtui muitakin väestön muuttoa, kuten ortodoksien muuttoa maasta ja paluuta takaisin. Näitä muuttoa on tutkinut m.m. Veijo Salohimo tutkimuksesta *Inkerinmaalta ja Käkisalmen läänistä paenneita vuosina 1618–1655* (1999). Ruotsalaisten ja venäläisten lähteiden perusteella Salohimo on laatinut luettelon, jossa on koottu tietoja Inkerinmaalta Venäjälle 1600-luvulla paenneista talonpojista. Salohimon luettelossa on mainittu 53 henkeä, jotka pakenivat Jastrebinskoi pogostan kylistä Venäjälle. Luettelossa mainitut pakolaiset jättivät kotiseutunsa vuosina 1637–1653. Pakolaisilla on venäläisiä nimiä, kuten *Fedosei Sevastianov*, *Foka Grigorjev*, y.m. Pakolaisten lähtökyliä oli etupäässä *Brukovica* (5 h.), *Gorosolova* (9 h.), *Jablonica* (6 h.), *Krākova* (2 h.), *Loop* (3 h.), *Ollissia* (3 h.), *Smologovica* (3 h.), *Sumska* (6 h.) [Salohimo 1999: 96-118].

Ruotsin ja Venäjän vuosien 1656–1658 sodan aikana jatkui ortodoksien pakkomuutto Inkerinmaalta Venäjälle. Tuosta paosta kertovat asiakirjat, joihin Veijo Salohimo viittaa tutkimuksessaan *Käkisalmen läänistä ja Inkerinmaalta ruptuurin aikana 1656 – 58 paenneet ja poisviedyt* (1995). Paon yhteydessä mainitaan Jastrebinskoi pogosta (Gestrebinsko Pogäst) ja siinä olleet kylät, kuten *Besseda*, *Gorodna*, *Jablowitz*, *Nedoblitzza*, *Nerwerowitz*, *Smoligowitz*, *Sägla* y.m. Pakolaiset olivat ainakin ortodokseja [Salohimo 1995: 103, 105, 132, 141, 151, 160, 178]. Mikäli tunnettiin pakolaisten saapumispaikka, niin sekin on merkitty. Usein se on Jastrebinskoi pogostasta etelään päin sijainnut Someron valta (ihm Somerschen Lehn; i Sommerske; im Sommerschen Gebiethe) [Salohimo 1995: 132, 160, 178].

1690-luvulla Inkerissä tapahtui kova väestönkato. Sen syynä olivat kauhea karjatauti (vuonna 1693) ja katovuodet 1695–1697), joita seurasivat nälkä ja Inkerin väestön joukkotuho. Näiden ns. nälkävuosien aikana Inkerin väestö väheni 38 %:lla, eli noin 66.000:sta (v.1696) 41.000:ksi hengeksi (v.1699) [Трипольская 2005: 44-45].

Ruotsin kartalla vuodelta 1704 Jastrebinskoi pogostan keskiosaan ilmes-
tyvät suomenkieliset kylännimet (esim. Alakylä Gankovan lähellä, Peledan
laaksossa) [Kartta 1704]. Siitä seuraa, että Jastrebinskoi pogostan keski-
osassa 1600-luvun lopussa oli ollut suomalaista väestöä.

Osmo Järvenpää ja hänen tutkimuksensa Inkerin väestöstä

Osmo Järvenpää oli opiskellut Helsingin yliopistossa historiaa 1950-lu-
vun loppupuolella. Hänen tutkimuksensa *Havaintoja Inkerin väkiluvun
kehityksestä 1600-luvulla kiinnittäen huomiota varsinkin vuosien 1656–58
sodan aiheuttamiin muutoksiin* oli pro pradu tutkielma Suomen historias-
ta (1960). Hänen työnsä sai saanut arvion magna cum laude approbatur.
Kyseessä on tutkimus, jossa tekijä on nostanut esiin tärkeitä kysymyksiä
ja tehnyt useita arvokkaita havaintoja. Juuri tästä syystä 1960-luvun loppu-
puolella Inkerin suomalaisten historian kirjoittajat käyttivät lukuisia otteita
sekä karttoja Järvenpään teoksesta. [Kuujo 1969: 63-70]

Järvenpään lähteinä olivat Inkerin henkikirjat vuosilta 1650, 1656, 1661,
1666 ja 1671, jotka löytyvät Kansallisarkistosta Helsingissä, sekä asiakir-
joja vuosilta 1650–1671 Ruotsin valtionarkistosta. Järvenpää on käyttänyt
painettuja lähteitä ainakin suomen, ruotsin, saksan ja venäjän kielillä. Mi-
käli «henkikirjat eivät anna tietoa koko asukasmäärästä, vaan tehtävänsä
mukaan vain siitä väestöosasta, joka oli velvollinen maksamaan henkive-
roja» [Järvenpää 1960: 34], kehitti Järvenpää laskelmiinsa oman menetel-
män, joka teki mahdolliseksi arvioida koko entisen väestön määrän ja jakaa
sen suomalaisiin ja venäläisiin [Järvenpää 1960: 34-38].

Järvenpään tutkimusta ei julkaistu kirjana, vaan se säilytetään Helsingin
yliopiston kirjastossa. Sen tekijän, Osmo Järvenpään myöhemmästä toi-
minnasta ei ole tietoa.

Jastrebinskoi pogostan asutus 1600-luvulla Osmo Järvenpään mukaan

Osmo Järvenpään taulu *Asutuksen jakaantuminen pogostoittain v.1650*
näyttää, että mainittuna vuonna Jastrebinskoin pogostassa oli asunut 611
henkeä [Järvenpää 1960: Liite II]. Tästä ilmenee, että silloisen Jastrebins-
koi pogostan asutusmäärä oli verraten vähäinen: Opoljan pogostassa 1578
henkeä, Vrudan pogostassa 743 henkeä, Toldogan pogostassa 1141 henkeä.

Taulu näyttää asukkaiden jaon suomalaisiin ja kreikkalaiskatolisiin,
mikä todennäköisesti tarkoittaa venäläisiä. Vuonna 1650 Jastrebinskoi po-
gostassa oli asunut 420 venäläistä (68,7 %) ja 145 suomalaista (23,7%). Sa-
malla Järvenpää osoittaa, että «Jastrebinan ja Sarestjen pogostan eteläosat
kylistä tehtyjen havaintojen mukaan olivat luterilaisemmistöisiä, vaikka
pohjoisosien voimakas ortodoksinen asutus aiheuttikin pogostojen koko-
naisuudessaan olleen kr. katolisenemmistöisiä» [Järvenpää 1960: 39]. Tätä
voidaan selittää siten, että venäläiset pakenivat Venäjälle eniten rajakylistä,
ja niihin asettui suomalaisia.

Suomalaisten ohella vuonna 1650 Jastrebinskoi pogostan Sapkovan,
Kokonan ja Lemusan kylissä oli asunut saksalaisia talonpoikia, yhteensä
24 henkeä [Järvenpää 1960: 29]. Myöhemmissä lähteissä maininnat heistä
jo puuttuvat.

Seuraavat tiedot ajoittuvat vuoteen 1661. Inkerinmaan väestöä oli silloin
kohdannut kato synnä vuosien 1656-1658 sota. Osa Inkerin ortodoksinen väes-
töstä todennäköisesti karkasi ja osa «vapautettiin» eli pakolla vietiin Venä-
jälle [Järvenpää 1960: 51].

Taulusta *Asutuksen jakaantuminen pogostoittain v.1661* ilmenee, että
Jastrebinskoi pogostan väestö käsitti vain 92 ihmistä, joista 83 suomalaista
(90,2%) ja 9 venäläistä (9,8%) [Järvenpää 1960: Liite V]. Samanlainen ti-
lanne oli ollut Vrudskei pogostassa, jossa mainittuna vuonna oli asunut 102
ihmistä, heistä 80 suomalaista ja 22 venäläistä. Järvenpää kirjoittaa siitä
näin: «Jaaman läänin pogostojen asukasmäärät olivat hyvin pienet: Opol-
jassa oli 271, Vrudassa 102 ja Jastrbinassa 92 henkeä. Kr. katolisenem-
myys vallitsi vain Opoljessa (83 %). Jastrebinassa ja Vrudassa sen sijaan oli
suomalaisilla ylivoima; edellisessä heitä oli 90,2% ja jälkimmäisessä 80%»
[Järvenpää 1960: 60].

Taulu *Asutuksen jakaantuminen pogostoittain v. 1666* näyttää toisen-
laisen kuvan. Jastrebinskoi pogostassa oli asunut 337 ihmistä, joista 175
suomalaista (51,9%) ja 160 venäläistä (47,5%). [Järvenpää 1960: Liite VII]

Vasemmalla: Jastrebinan ortodoksinen kirkko.
Oikealla: Niirutsan (Nerevitsan) kylän miehet, heistä vas. Matti Pietarin-
poika Vorontsov (Varolainen). Kuva Viktor Vorontsovin kokoelmasta.

Niin suuri lisä lyhyen ajan kuluessa tarkoittaa ilmeisesti tulomuuttoa seu-
dulle, todennäköisesti paenneiden paluuta [Järvenpää 1960: 71].

Uusi venäläinen asutus: sen synty ja alkuperä

1700-luvulla tapahtuivat Inkerissä koki suuria muutoksia. Luultavas-
ti juuri näinä aikoina muodostui Inkerin uusi venäläinen asutus. Sen
synty ja alkuperä ovat nykypäiviin asti tunnettu vain pääpiirteisesti.
Konkreettisia tietoja venäläisistä siirtolaisista ja heidän alkuperästä on
esitetty vain muutamassa tapauksessa. [Трипольская 2005: 44-56] On
tiedossa lähinnä, että 1740-luvulla Inkerinmaalle siirrettiin paljon venä-
läisiä [Памятная книжка 1905: 528].

Jo Suuren Pohjansodan aikana Inkerin maita annettiin uusille maa-
herroille. Näin vuonna 1723 Pietari Suuri lahjoitti hallitusministeri Ivan
Tšerkasoville Retkinän hovin 22 kyliseen. Tšerkasov ja hänen poikansa
omistivat sukutilansa vuoteen 1790 asti. [Мурашова 2005: 282-283].
Mahdollisesta venäläisten pakkosiirrosta seudulle ei ole yhtäkään tie-
toa.

Vuonna 1732 väestölaskennan mukaan silloisissa Jaaman, Kaprion
ja Lyyssin kihlakuntien maalaisväestöstä oli 37,6% suomalaisia, 24%
inkeroisia, 17 % venäläisiä tulomuuttajia (ven. переведенцы) ja 9,6%
venäläisiä kanta-asukkaita (ven. старожилы) [Троицкий 1970: 117-
119]. Tämä osoittaa, että joku osa venäläisiä oli mahdollisesti säilynyt
läpi koko Ruotsin kauden ajan (noin 1600–1700). Tällä hetkellä ei ole
varmoja tietoja oliko Jastrebinskoi pogostan alueelle jäänyt venäläisiä
kanta-asukkaita. Sinänsä on mahdollista, että Jastrebinskoi pogostan
alueelle oli paikoin jäänyt vanhaa venäläistä asutusta lähinnä sen poh-
joisosassa.

Entisen Jastrebinskoi pogostan alueella oli toiminut 1700-luvulla kolme
ortodoksinen seurakuntaa. Jastrebinan kirkko on mainittu toimineena vuon-
na 1767; Retkinän kirkko mainitaan vuonna 1741 ja Jablonitsan kirkko tun-
netaan vuodelta 1760. Kirkolliset lähteet eivät ilmoita mitään venäläisen
väestön alkuperästä. Retkinän seurakunnasta ilmoitetaan vain, että asutus
oli harva. [Историко-статистические].

Inkerin ylängön asukkaiden, etupäässä venäläisten, mielestä Metsäm-
puolen asukkaat olivat *somrakkoja* [TKT], mikä antaa mahdollisuuden pää-
tellä *Someron vallan* väestön muutosta Laukaanjoen pohjoispuolelle jos-
kus 1700-luvun alkupuoliskolla, ehkä jo 1600-luvulla. Tämän kirjoittajan
mielestä venäläisten muutto Jastrebinskoi pogostan alueelle piti paikkansa
ja oli jossakin osassa vapaaehtoinen, juuri etelästä, *Someron vallasta*, poh-
joiseen, vapaiden maiden takia. Ruotsin kaudella Inkerissä ei ollut maaor-
juutta, ja Suuren Pohjansodan aikana Inkerissä muodostui lyhytaikainen
vallattomuus, ja niin venäläiset karkurit m. m. Somerolta muuttivat vähi-
erin yli Laukaanjoen, harvasti asutetulle Metsämpuolelle.

Seudun suomalainen asutus 1800- ja 1900-luvulla

Entisen Jastrebinskoi pogostan alueen viimeaikainen suomalaisasutus ei
ollut aivan vähälukuinen. Paikalliset suomalaiset kuuluivat Moloskovitsan
seurakuntaan, jossa he sijoittuivat seurakunnan eteläreunaan. Paikkakun-
nan suomalaiskyliä nimitettiin *reunakyliksi* [TKT].

1800-luvun loppupuolella entisen Jastrebinskoi pogostan alueella on ollut kolme kuntaa. 1881-1882 Jastrebinan kunnassa oli asukkaita yhteensä 4630, joista suomalaisia 463 (10 %). Jablonitsan kunnassa oli asukkaita 3304, joista suomalaisia 358 (11 %). Retkinän kunnan väestö käsitti 4149 ihmistä, suomalaisia ei ollut [Перепись 1881-1882].

Kylä, joissa suomalaiset asuivat 1900-luvun alkupuolella, oli siellä vain 10: *Bryhkovitsa*, *Kräkova*, *Lonskoi*, *Morosova*, *Niurovitsa*, *Uusi Smolegovitsa*, *Vanha Smolegovitsa*, *Suikuvitsa*, *Sääkyylä* ja *Volpi*. Niistä vain *Bryhkovitsa* ja *Niurovitsa* olivat *suomen kylä*, joissa luaitti suomee, muut olivat sekakylä, joissa kyläkielenä oli venäjä. Muutamat kylät, kuten *Kräkova* ja *Sääkyylä*, olivat tosiasiassa venäläiskylä, joissa oli yksi kaksi suomalaistaloa [TKT].

Moloskovitsan rippikirjasta 1920-luvulta ilmenee, että näissä kymmenessä kylässä asui noin 100 perhettä suomalaisia [MRK]. Enemmistö suomalaisia kuului ns. *suursukuihin*, kuten *Kimalainen* (5 taloa), *Riikonen* (10), *Ruusku* (17), *Rysä* (13), *Vanhanen* (12), *Varolainen* (5) ja *Virolainen* (12). Muut olivat *Hilskanen* (2), *Häkänen* (1), *Jämssänen* (1), *Kammonen* (2), *Kiiskanen* (2), *Kinnari* (2), *Maununen* (3), *Mökkönen* (2), *Nurkkanen* (2), *Oksanen* (1), *Rohtonen* (1), *Sahuri* (1), *Savolainen* (1), *Soikkonen* (3) ja *Voutinen* (2) [MRK]. Näiden sukujen juuret ovat mahdollisesti Suomessa. Muutaman suomalaissuvun juuret johtavat Vieroon: *Jurman*, *Kinks*, *Kytt*, *Pipper* ja *Sellik* [TKT]. On sanottava, että samalla seudulla asui suuressa määrässä myös virolaisia, jotka muodostivat oman seurakunnan samassa Moloskovitsan kirkossa. Suomalaisten ja virolaisten sekoitus piti paikkaansa, ja monet sekaperheiden lapset kuuluivat suomalaisiin [TKT].

Paikkakunnan suomalaiset olivat pitkälle venäläistyneitä. Venäjää he osasivat hyvin, niin että heitä olisi vaikea erottaa venäläisistä. Reunakyläisten suomalaiset olivat rauhallisia, nöyriä ihmisiä, ja käytökseltään he muistuttavat venäläisiä poiketen tässä muista inkerinsuomalaisista. Venäläisten ja suomalaisten suhteet on kuvattu hyviksi. Paikkakunnan suomalaisissa ei tunnettu ryssänvihaa, vaan tunnettiin *huonoja luuloja* (= epäilyä) *hatsinan suomalaisia* kohtaan [TKT].

Kirkollisista lähteistä selviää, että Moloskovitsan suomalaisasutus 1800-luvusta lähtien väheni suomalaisten venäläistymisen vuoksi. Köppenin tiedoista ilmenee, että 1840-luvulla suomalaisia oli asunut venäläisten kesken muissakin kylissä, kuten *Kurski*, *Jablonitsa*, *Nedoblitsa*, *Bessedä* y.m., mutta silti vähemmistönä. Kurskin suomalaiset siirrettiin 1848 Niurovitsaan ja Volpiin [Köppen 1867: 83]. Samalla monissa Moloskovitsan seurakunnan kylissä, joissa suomalaisia oli asunut 1800-luvulla, mutta 1900-luvulla heitä ei enää ollut, olivat nähtävästi venäläistyneet; *ne tulliit venäläisiks* [TKT]. Tämä tarkoitti muuttoa venäjän kirkkoon osaksi suomen kielen katoamisen syystä, osaksi venäläisten kanssa solmittujen avioliittojen kautta [MRK, TKT]. Täten selviävät mm. paikallisten venäläisten suomalaiset juuret ja entisen luterilaisen enemmistön kohtalon arvoitus.

Loppulause

1. Jastrebinskoi pogostan luterilaisasutus tarkoitti eniten 1600-luvulla tulleita suomalaisia.

2. Luterilainen enemmistö Jastrebinskoi pogostassa muodostui paikkakunnan ortodoksiväestön katoamisen vuoksi. Tämä tarkoittaa, että seudulla aikaisemmin ollut ortodoksinen asutus katosi melkein kokonaan 1600-luvulla. Samasta syystä Jastrebinskoin pogostan luterilaisennemmistö 1600-luvun loppupuolella ei tarkoittanut suomalaisten suurta määrää.

3. Jastrebinskoin pogostan suomalaisasutuksen valtaosa sijaitsi pogostan pohjoisosassa (eli Inkerin ylängöllä). Metsämpuolella ja ehkä Laukaan varrella ollut vähäinen suomalaisasutus katosi todennäköisesti jo 1600-luvun lopussa tai 1700-luvulla. Metsämpuoli ja Laukaan varsi olivat venäläisten asuttamia jo 1800-luvulla.

4. Jastrebinskoi pogostan pohjoisosassa ollut suomalaisasutus ei kadonnut, vaan se säilyi II:een maailmansotaan asti (Inkerin ylängöllä). Osa Moloskovitsan seurakunnan suomalaisväestöstä oli venäläistynyt todennäköisesti 1700- ja 1800-luvulla.

Lähteet

Järvenpää 1960: Järvenpää, Osmo. Havaintoja Inkerin väkiluvun kehityksestä 1600-luvulla kiinnittäen huomiota varsinkin vuyosien 1656-58 sodan aiheuttamiin muutoksiin. Pro-pradu-työ Suomen historiasta (1960). Käsikirjoitus. Kansalliskirjasto (Helsinki).

Kartta 1704: General Charta Öfwer Provincien Ingermanneland. Anno 1704. <http://www.kb.se/samlingarna/Kartor-bilder/Exempel-ur-kartsamlingen/Digitaliserade-kartor/ingermanland/>

Kuortti 1963: Kuortti, Aatami. Inkerin kirkon vaikeita vuosia. SLEY. Helsinki 1963.

Kuujo 1969: Kuujo, Erkki. Inkerin vaiheita keskiajalta 1700-luvun loppuun. // Inkerin suomalaisten historia. Jyväskylä, 1969.

Köppen 1867: Erklärender Text zu der ethnographischen Karte des St. Petersburger Gouvernements von Peter v. Köppen. St.-Petersburg, 1867.

Luther 2000: Luther, Georg. Herdaminne för Ingermanland. II. Helsingfors 2000.

MRK: Moloskovitsan rippikirja 1910-24, viety v:een 1936. Kansallisarkisto (Helsinki). OS 450.

Saloheimo 1991: Saloheimo, Veijo. Inkerikkoja, äyrämöisiä ja savakoita. Inkerinmaan tulomuuttajat ja sisäiset liikkujat vuoden 1643 henkikirjan mukaan. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitoksen monisteita N:10. Joensuu 1991.

Saloheimo 1995: Saloheimo, Veijo (toim.). Käkisalmen läänistä ja Inkerinmaalta ruptuurin aikana 1656 – 58 paenneet ja poisvedyt. Joensuu 1995. Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta. Historian tutkimuksia N:o 11. Joensuu 1995.

Saloheimo 1999: Inkerinmaalta ja Käkisalmen läänistä paenneita vuosina 1618-1655. Toimittanut Veijo Saloheimo. Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta. Historian tutkimuksia 19. Joensuu 1999.

TKT = tekijän kenttätietoja (tekijällä).

Историко-статистические: Историко-статистические сведения о Санкт-Петербургской епархии. Вып. 10 (1885). <http://www.country-site.spb.ru/ISS/Jamburg2.htm>

Крюков 2006: Крюков А.В. Западная Ингерманландия в зеркале топонимики // Северная Европа в XXI веке: природа, культура, экономика. Материалы международной конференции, посвященной 60-летию КарНЦ РАН (24-27 октября 2006 года). Петрозаводск 2006.

Мурашова 2005: Мурашова, Нонна. Сто дворянских усадеб Санкт-Петербургской губернии. СПб, 2005.

Памятная книжка 1905: Памятная книжка С.-Петербургской губернии. СПб, 1905.

Переписная: Переписная окладная книга по Новгороду Вотьской пятины. 7008 года (первая половина). // Новгородские писцовые книги, изданные Археографической комиссией. Том 3. СПб 1868.

Перепись 1881-82: Материалы по статистике народного хозяйства в С.-Петербургской губернии. Выпуск 3. Крестьянское хозяйство в Ямбургском уезде. СПб 1885.

Писцовые: Писцовые книги Ижорской земли. Том 1. Годы 1618—1623. Отдел 2. Санктпетербург 1862.

Рябинин 2001: Рябинин Е. А. Водская земля Великого Новгорода. СПб, 2001.

Трипольская 2005: Трипольская, А. А. Русские Ингерманландии: история и культура. Дис. канд. ист. Наук. СПб, 2005. (Из фондов Российской Государственной Библиотеки).

Троицкий 1970: Троицкий С.М. О некоторых источниках по истории землевладения в Ингерманландии в первой половине XVIII века // Источниковедческие проблемы истории народов Прибалтики. Рига, 1970.

Päätoimittaja Aleksanteri Kirjanen. Varatoimittajat Antti Pyykkönen, Aleksei Krjukov. Suomenkielisten tekstien oikolukijat Toivo Flink, Irja Lopper, Arvo Survo. Kuvat Vladimir Zernov. Taitto Kustannustalo Inkeri oy. Puh./faksi +7 812 234 86 54. Postiosoite: Venäjä 198215, Pietari, 4a-22-303, Professora Popova. Painettu kirjapainossa Inkeri kustannustalo oy, Pietari, Karpovka 5, rak. 22, h.401. Painosmäärä 600.

Газета зарегистрирована Северо-западным окружным территориальным управлением Министерства РФ по делам печати, телерадиовещания и средств массовых коммуникаций, свид. ПИ № 2-6048 от 9 июля 2002 года. Учредители: А. И. Кирьянен, В. И. Койванен, А. Ю. Пюккенен, А. А. Сыров. Главный редактор А. И. Кирьянен; заместители главного редактора А. Ю. Пюккенен, А. В. Крюков. Отпечатано ООО "Издательский дом "Инкери". Телефон/факс: (812) 234-86-54. Web: www.inkeriprint.ru. Адрес: 197376, СПб, ул. Проф. Попова, 4а, корп. 22, офис 303. Тираж: 700 экз. Заказ № 87. Цена договорная. Подписано в печать 19.08.2013 г., по графику - в 10.30, фактически - в 18.30.